

Budgetpropositionen för 2013

nr 2 2013 årgång 41

Laura Hartman

Varmt välkomna till Nationalekonomiska Föreningens möte. Traditionsenligt har vi bjudit in finansministern för att presentera budgeten. Mitt namn är Laura Hartman och jag är vice ordförande i Nationalekonomiska Föreningens styrelse. Till vardags arbetar jag på Försäkringskassan som analyschef och jag är även docent i nationalekonomi i Uppsala.

Programmet för dagen ser ut så att Anders Borg får inleda med en 40 minuters presentation. Vi har också bjudit in professor Bertil Holmlund från Uppsala – min gamla handledare, för övrigt, för att kommentera budgetpropositionen. Han får 20 minuter till sitt förfogande och därefter får finansministern möjlighet att kommentera kommentarerna. Till slut har vi tid för publikfrågor. Vi ber redan nu dem som ställer frågor att presentera sig tydligt, eftersom allt detta spelas in och därefter skrivs ut i föreningens handlingar så ni kommer att kunna läsa era frågor och svar i *Ekonomisk Debatt* så småningom.

Därmed hälsar jag Anders Borg välkommen upp på scenen.

Anders Borg

Tack så mycket, Laura!

Denna budgetproposition, som är den sjunde som jag presenterar på Nationalekonomiska Föreningen, präglas precis som de senaste fyra eller fem av att Sverige står inför ett mycket bekymmersamt internationellt läge. Vi har en situation där vi nog får räkna med en relativt svag internationell tillväxt både i

år och åren framåt eftersom problemen i Europa dominerar och skapar en osäkerhet. Varken USA eller Kina förmår riktigt att agera draglok. I denna miljö bör det nog sägas att även om skuldstormen kanske var som hårdast under förra hösten så finns det påtagliga risker för att vi får orosvägor som kommer tillbaka från Grekland och kanske framför allt från Spanien, under hösten och eventuellt under början av våren.

I detta svåra läge har nog ändå Sverige varit mer stryktåligt än vad vi själva och de flesta andra bedömare förväntade sig. Svenska hushåll, svensk tillväxt, svensk arbetsmarknad och svenska offentliga finanser har visat en förvånansvärd motståndskraft. Vi är inne på det femte året av allvarlig internationell kris. Sverige ligger alltså tillsammans med flera av länderna i vår närhet i Norden, Baltikum och Polen bland de europeiska länder som i år förväntas uppvisa bäst tillväxt i denna svåra miljö.

I en bekymmersam miljö gäller det för en regering att ta ansvar. Vi måste ta ansvar för de offentliga finanserna så att vi inte skapar osäkerhet och urholkar trovärdigheten kring svensk ekonomi och vi måste ta ansvar genom att vidta åtgärder som långsiktigt stärker tillväxtförmågan. Sverige har bland de starkaste offentliga finanserna i Europa. Estland har förmodligen bättre, men om man jämför underskott, skuld och långsiktig uthållighet tillhör Sverige de länder som har de absolut starkaste offentliga finanserna.

Detta talar för att vi har säkerhetsmarginaler i vår ekonomi och att regeringen därför också kan ta ansvar genom att göra en del insatser för att skydda svensk ekonomi och svensk arbetsmarknad i denna orostid. Det gör vi framför allt genom att lägga fram ett program som bygger på investeringar. Det är inte ett traditionellt program för att enbart kortsiktigt stimulera efterfrågan, utan vi

NATIONAL- EKONOMISKA FÖRENINGENS FÖRHANDLINGAR

2012-09-24

Sammanfattade av
Birgit Filppa, Karin
Sirén och Elisabeth
Gustafsson

Ordförande:

Laura Hartman

Inledare: Anders

Borg, finansminister

Kommentator: Profes-

sor Bertil Holmlund,

Uppsala universitet

Övriga deltagare:

Hubert Fromlet,

Assar Lindbeck,

Olle Lindgren,

Johanna Möllerström

och Niclas Virin

gör även ett antal åtgärder som stärker tillväxtkraften, som satsningar på infrastruktur, forskning och bolagsskatt. Detta är temat för budgetpropositionen: att investera för framtiden. Vi använder ett besvärligt internationellt läge till att göra just det.

Om man tittar på läget internationellt har några faktorer bidragit till att stabilisera ekonomin. Europeiska centralbanken (ECB), Federal Reserve och Bank of Japan har vidtagit breda åtgärder för att skapa likviditet och för att försöka få banksystemet att fungera. Men det är också tydligt att man för att nå en riktigt långsiktig lösning dessutom måste ha metoder och förhållningssätt för att rekapitalisera banker som har bristande kapital så att även dessa banker fungerar väl under återhämtningsfasen. Man måste också skapa institutionella strukturer för de stora ekonomierna som återskapar trovärdigheten för den ekonomiska politiken.

När det gäller hållbarheten i offentliga finanser ligger nu eurozonen när man tittar på IMF:s eller kommissionens bedömningar på underskott som motsvarar någonstans runt 2–3 procent av BNP för de kommande åren. I eurozonen stabiliseras statsskulden på i genomsnitt ca 90 procent av BNP. Det övergripande problemet i Europa är alltså inte främst att det under det här året eller de kommande åren är för stora underskott i eurozonen som helhet. Problemet är snarast att det finns en stor osäkerhet om några enskilda länder, som Grekland och Spanien. Det är väl känt att det råder osäkerhet om Greklands förmåga att genomföra sitt besparingsprogram. Svårigheten med Spanien är att vi har kända okändheter. Vi vet att Spanien ligger på ett underskott på något över 5 procent och en skuld på 90 procent. Samtidigt är det många som undrar om detta verkligen är korrekta nivåer. Hur stora är egentligen rekapitaliseringsbehoven i

banksystemet? Och hur stora är egentligen de dolda skulderna i regionerna?

Problemen med offentliga finanser kombineras med att dessa ekonomier har svag långsiktig växtkraft. Tillväxten i eurozonen är i dag strax under noll, men på längre sikt drygt 1 procent. Några av länderna jag nämnde ligger i den lägre delen av dessa bedömningar. Om man tittar på Italien, Spanien och Grekland ser man att de under lång tid har haft väldigt svag produktivitet utveckling. De har haft löneökningar som har varit något för höga, men det är inte där problemen ligger, utan problemen gäller framför allt den långsiktiga produktiviteten. De har byggt upp en kostnadsstruktur som ligger påtagligt högre än viktiga konkurrentländer. I jämförelse med Tyskland har enhetsarbetskostnaden, löneökningarna justerade med produktiviteten, ökat med ca 20 till 40 procent sedan 2000, beroende på vilken typ av kostnadsmått som används. Det är en kraftig felvärdering av den implicita växelkursen som är mycket besvärlig att hantera på något enkelt sätt. Det gör också att det är relativt troligt att konkurrenskraften för dessa länder kommer att vara svag under lång tid även om de nu gör rätt omfattande strukturreformer.

Jag skulle vilja säga att problembilden i Europa delvis har utvidgats från att enbart vara ett akut problem med hållbarheten i offentliga finanser till att också bli mer av ett strukturellt konkurrenskraftsproblem. Det råder nu egentligen mer osäkerhet om den långsiktiga tillväxtförmågan. Osäkerheten kring Spaniens och Greklands skuldnivåer måste hanteras, men vi har också en stor osäkerhet om långsiktig konkurrenskraft.

Vi vet hur andra länder med höga offentliga skuldsättningar har tagit sig ur krisen. Det har varit en kombination av tillväxtbefrämjande åtgärder, framför allt med tyngdpunkt på strukturåtgär-

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
BNP	3,9 (3,9)	1,6 (0,4)	2,7 (3,3)	3,7 (3,7)	3,5 (3,6)	3,0 (3,2)
Produktivitet näringslivet	2,5 (2,4)	2,4 (1,3)	2,2 (3,2)	2,6 (2,3)	1,8 (1,9)	2,1 (2,0)
Timmar	2,3 (2,3)	0,3 (-0,3)	0,6 (0,5)	1,5 (1,6)	1,5 (1,5)	0,8 (0,9)
Sysselsättning	2,1 (2,1)	0,4 (-0,1)	0,4 (0,3)	1,3 (1,4)	1,7 (1,7)	0,8 (0,8)
Arbetslöshet	7,5 (7,5)	7,6 (7,8)	7,5 (7,7)	6,7 (6,9)	5,5 (5,7)	5,2 (5,2)
KPI	3,0 (3,0)	1,0 (1,2)	1,2 (1,3)	1,7 (1,6)	2,4 (2,5)	2,6 (2,8)
KPIF	1,4 (1,4)	1,0 (1,0)	1,2 (1,3)	1,4 (1,4)	1,7 (1,7)	1,9 (1,9)
BNP-gap	-0,9 (-1,0)	-1,4 (-2,7)	-1,7 (-2,1)	-0,4 (-0,9)	-0,1 (-0,4)	0,0 (0,0)

Källa: Finansdepartementet.

Tabell 1

Nyckeltal. Prognosen i vårpropositionen i april inom parentes

der och budgetsaneringar med någorlunda rimlig sammansättning. Samtidigt har man fått en expansiv effekt från penningpolitiken och växelkursen. Dessutom har man hanterat eventuella problem i banksystemet. Utan ett fungerande banksystem är det svårt att få till stånd en återhämtning som varar.

Det ligger en rätt stor utmaning för euroländerna i att genomföra detta. Den enkla slutsatsen från min sida är att vi nog får räkna med att Europa växer långsamt under rätt lång tid. Det måste bli ett av ingångsvärdena när vi funderar på hur Sverige ska agera.

Vad ska vi då säga om Sverige? I utgångsläget har vi en stark position. Vår ekonomi har visat motståndskraft. Vi har i genomsnitt haft en tillväxt som ligger på tre gånger så hög nivå som euroländerna under de senaste fem åren och nästan dubbelt så hög som OECD-länderna. Vi har starkare och stabilare offentliga finanser. Detta är den styrkeposition som vi både ska värda och använda till att i ett besvärligt läge säkra Sveriges position.

Om vi tittar på vår prognos är det återigen viktigt att jag understryker en sak, eftersom jag noterar att det förs en återkommande diskussion om huruvida Finansdepartementets prognoser är någon typ av strategisk variabel som vi an-

vänder oss av utifrån partipolitiska eller ekonomiskpolitiska hänseenden. Så är det inte. Finansdepartementets tjänstemän gör en så bra prognos som de kan. Den görs utan någon politisk styrning i den mening att det inte är jag som bestämmer vad prognossiffrorna ska landa på. Jag brukar alltid kalla det för Finansdepartementets prognos för att göra en markering av att det inte är min prognos. Det är viktigt för att undvika en politisering av prognosen. Den politiska avvägningen ska i stället handla om utformningen av den ekonomiska politiken

Finansdepartementet har en tillväxtprognos på 1,6 procent 2012. Nationalräkenskaperna kom in lite svagare i de reviderade siffrorna än vad som togs in i bedömningen. Vår slutsats är preliminärt att det inte har någon avgörande betydelse för inriktningen på politiken. Detta beror framför allt på att när det gäller de faktorer som påverkar vår nyckelvariabel – offentliga finanser – reviderades både offentlig konsumtion och nettoexport ned. Om nettoexporten går ned har det relativt litet genomslag på våra offentliga finanser. Svagare offentlig konsumtion antyder möjligtvis lite starkare offentliga finanser.

Vi räknar egentligen inte med någon stark återhämtning. Den svaga världs-

konjunkturen gör att vi räknar med en rätt medioker återhämtning 2013 och 2014 för svensk del. Kom ihåg att vi 2010 och 2011 hade 6 respektive 4 procents tillväxt! Vi har under tre av de senaste fem åren haft högre tillväxt än 2,7 procent. Det har vi också haft under tolv av de senaste tjugo åren. Det är alltså inte någon speciellt stark återhämtning som ligger i vår prognos. Det finns nästan inget bidrag från nettoexporten, utan det är framför allt en normalisering när det gäller lager, investeringar och konsumtion.

Under hela prognosperioden har vi öppet outputgap, eller lågt resursutnyttjande, först framåt 2016 sluts detta. Jag skulle inte säga att detta är någon speciellt avvikande uppfattning för Finansdepartementet, utan de flesta bedömare tycks vara överens om att vi har ett relativt lågt resursutnyttjande de närmaste åren. Vi har också en arbetslöshet som under de här åren ligger högre än vad vi klarar potentiellt. Det yttersta beviset för att resursutnyttjandet är svagt är att Sverige just nu har EU:s lägsta inflation. Om man har en väldigt låg inflation är det ett mått på att resursutnyttjandet är förhållandevis lågt.

När vi bedriver ekonomisk politik har vi en prognos som ingångsvärde. Sedan har vi också en riskbild. Vi lägger samman dessa två och all annan information som vi tycker att man bör beakta när man för en ansvarsfull ekonomisk politik. Riskbilden är enligt vårt förmenande tydligt riktad till att nedåtriskerna är större än riskerna för en starkare utveckling. Det beror på osäkerheten i euoroområdet, på osäkerheten på finansiella marknader, på en osäkerhet om banksystemets funktion och på en osäkerhet om hållbarheten i offentliga finanser för många länder i Europa.

Allt detta gör att vi har ett huvudscenari som ger en återhämtning som är måttlig till svag. Trots detta finns det en

risk för att vi får en svagare utveckling än så. Det är med denna konjunkturenbild som grund vi sedan har att utforma politiken.

Vad gör man då i ett läge som detta? Vår utgångspunkt är att vi ska föra en politik som bibehåller ett högt förtroende för hållbarheten i offentliga finanser. Vi har nu lagt fram ett paket som omfattar i storleksordningen 23 miljarder 2013 och lite över 27 miljarder 2014. Sedan paketet presenterades har räntedifferensen till Tyskland minskat med ungefär tio punkter. Man ska inte fästa så stor vikt vid något enskilt mått när det gäller förtroende, men det är alldeles tydligt att vi under de senaste veckorna inte har haft någon allvarlig osäkerhet kring svensk ekonomi trots att vi har lagt fram detta ganska omfattande reformpaket. Detta tyder på att marknaden och andra ekonomiska bedömare drar slutsatsen att detta är väl förenligt med hållbara offentliga finanser och med riskerna för svensk ekonomi.

Sedan har vi en sits där vi fortsatt behöver ha säkerhetsmarginaler. Säkerhetsmarginaler tolkas ibland som att det bara handlar om att så länge vi siktar på 1 procents överskott så har vi säkerhetsmarginaler. Jag skulle snarare formulera det så här: Man ska vid en allvarlig efterfrågestörning ha råd att låta de automatiska stabilisatorerna slå igenom fullt ut och samtidigt kunna vidta aktiva åtgärder i termer av t ex tillfälliga stimulanser till arbetsmarknadspolitik och för kommuner. Man ska dessutom ha råd att hantera en allvarlig kris i de finansiella systemen. Efter att dessa åtgärder vidtagits ska man ändå ha så starka offentliga finanser att det inte blir någon osäkerhet när det gäller trovärdigheten för den ekonomiska politiken.

Jag skulle vilja säga att detta förutsätter att vi i princip ska kunna klara någonstans runt 2–4 procents underskott utan att det på något allvarligt sätt hotar

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Finansiellt sparande	-0,1 (-0,1)	0,1 (0,1)	-0,3 (-0,3)	-0,6 (0,3)	0,3 (1,6)	1,7 (3,0)	2,5 (3,7)
Strukturellt sparande	1,3 (1,3)	0,6 (0,7)	0,2 (1,2)	0,3 (1,6)	0,6 (2,1)	1,8 (3,2)	2,5 (3,7)
Konsoliderad bruttoskuld	39,4 (39,4)	38,4 (38,4)	37,7 (37,7)	36,9 (35,4)	34,7 (31,8)	31,2 (27,5)	27,1 (22,5)

Källa: Finansdepartementet.

vår trovärdighet och där skulle jag säga att vi är i dag. Andra länder skulle i ett sådant scenario sannolikt ha väsentligt större underskott och följaktligen också ha mycket större problem med uthålligheten i sina offentliga finanser. Sverige har alltså betydande säkerhetsmarginaler, som vi också naturligtvis ska vårda.

Jag ska också lyfta fram några faktorer som jag tror kan vara viktiga när det gäller prognosen för de offentliga finanserna. Vi räknar med ett strukturellt sparande på 0,3 procent 2013. Det strukturella sparandet var 0,2 procent 2012. Vi kan alltså konstatera att vi inte för politiken i en kraftigt expansiv riktning.

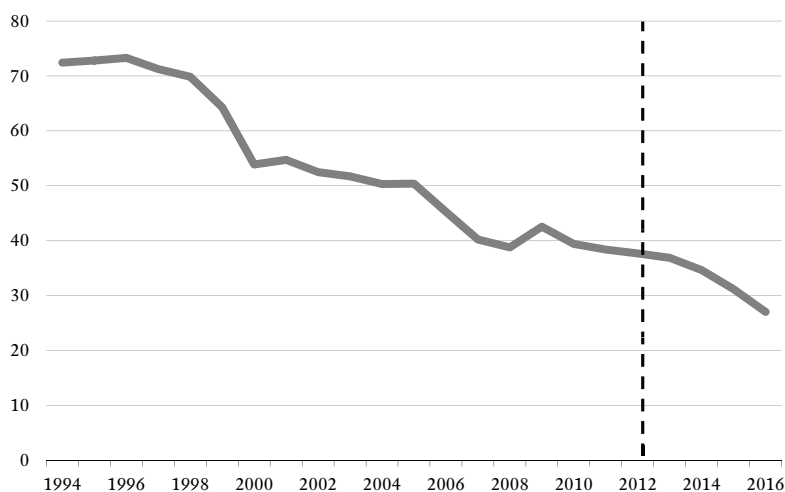
Låt oss också konstatera att om vi inte hade gjort dessa 0,6 procent av BNP

i åtgärder hade det strukturella sparandet ökat från 0,2 till nästan 1 procent. Då hade vi alltså under det femte året i lågkonjunktur haft en åtstramning av finanspolitiken. Det tycker jag hade varit en olämplig politik.

Det är också viktigt att konstatera att outputgapet i denna prognos inte sluts förrän bortåt 2016. Någon gång då är det rimligt att vi återkommer till kanske någonstans runt eller över 1 procent i finansiellt sparande. Att vi ska ligga med överskott på lite under 1 procent när vi har perioder med lågt resursutnyttjande, ska sedan kompenseras av att vi ligger lite över 1 procent i perioder med högt resursutnyttjande. Vi ska inte ligga på 1 procents finansiellt sparande varje år.

Tabell 2

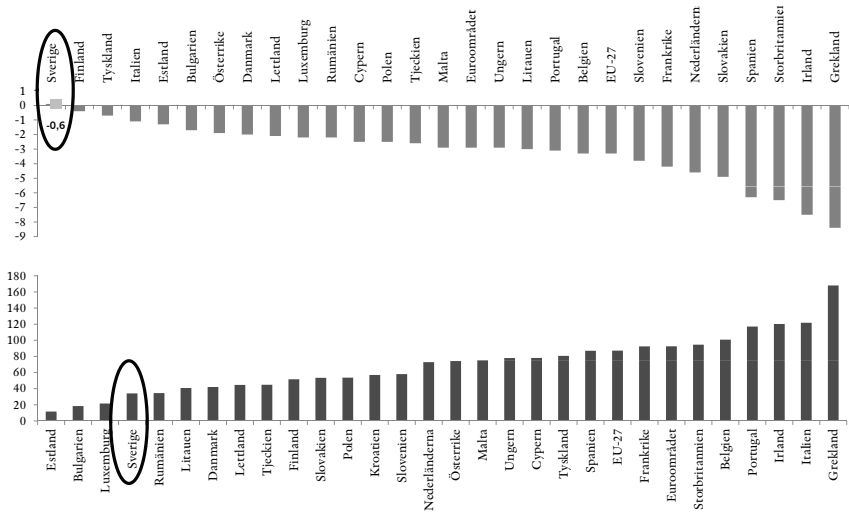
Offentliga finanser.
Procent av BNP.
Prognosen i vårpropositionen i april
inom parentes

Figur 1
Minskande skuldsättning. Offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld. Procent av BNP

Källa: Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

Figur 2
Ordning och reda i offentliga finanser.

Källa: EU-Kommissionen (2012).

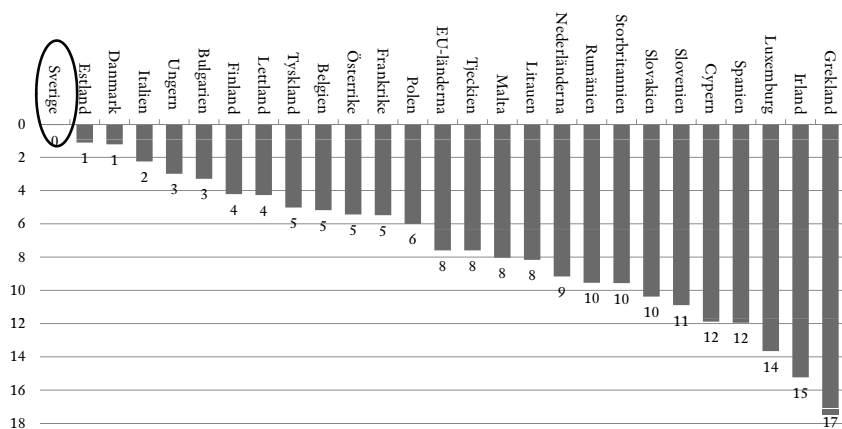
Låt mig ge tre argument för att vi har starka offentliga finanser: Storleken på statsskulden, storleken på finansiellt sparande och våra offentliga finansers långsiktiga uthållighet. Vår egen stats-skuld har trendmässigt sjunkit under lång tid. Den ligger nu på en relativt måttlig nivå, under 40 procent av BNP. Det brukar man klara rätt bra uthållighet på – detta givet att vi också har en del andra faktorer som talar för oss. Om vi blickar framåt finns det ingenting som tyder på att skulden är på väg att öka. Tvärtom förefaller vi vara i en period av trendmässigt minskad skuldsättning.

Låt oss också titta på Sverige i förhållande till omvärlden. Jag har förberett ett inlägg till Ekofinmötet, för jag tror att vi nu är i ett läge där de starka länderna i världsekonomin skulle behöva bidra med lite mer efterfrågan. Centralbankerna har gjort detta – såväl Bank of England, Federal Reserve som Bank of Japan. Då kan man ställa sig frågan: Kan andra europeiska länder, precis som Sverige nu gör, vidta åtgärder för att stärka tillväxten? Frågan är inte helt enkel att svara på.

Om vi t ex tittar på Finland och Tyskland, som ligger nära oss när det gäller storleken på underskotten, ska man komma ihåg att man i Finland har höjt moms och skatten på pensioner och frusit offentliga utgifter under åren framåt för att hamna på sin nuvarande nivå på finansiellt sparande. Det är samma sak med Tyskland; där har man höjt energiskatter och en del indirekta skatter. Det är svårt för den tyska och finska regeringen att säga till sina väljare att vi å ena sidan måste göra dessa åtgärder för att klara en långsiktig uthållighet, å andra sidan ska vi nu också lägga ytterligare utgifter på infrastrukturen. Titta på Tyskland också när det gäller skuldnivån. Wolfgang Schäuble sitter med en skuld på 80 procent av BNP. Det är inte alls lika komfortabelt som att ligga på 37 procent, som vi gör. Jutta Urpilainen, min finländska kollega, ligger på 50 procent. Men i Finlands fall kombineras detta också med rätt stora långsiktiga uthållighetsproblem.

Ta ett sådant land som Nederländerna, som annars ligger bra till som kandidat för att hjälpa till eftersom de har låga

Figur 3
Långsiktig hållbarhet

Anm: Långsiktig hållbarhet definieras som en situation där nuvärdet av samtliga framtida primärsaldon motsvarar den initiala skulden.

Källa: EU-kommissionen (2011).

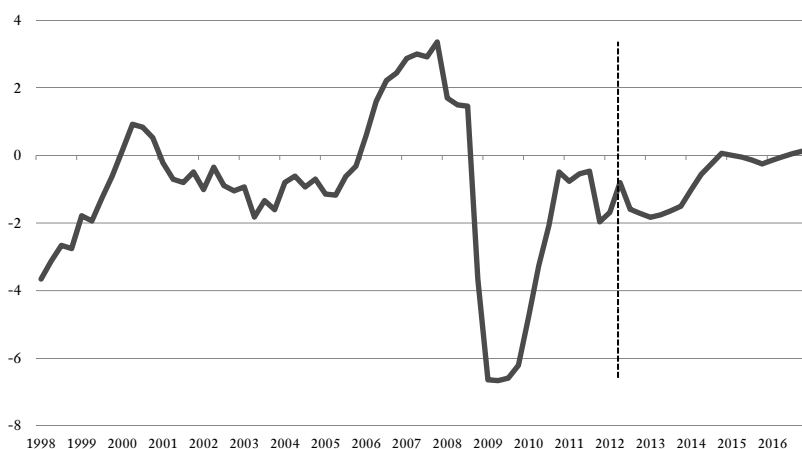
räntor. De ligger i denna bedömning på ett underskott på 4,6 procent av BNP. De har nyligen haft en bred blocköverskridande uppgörelse för att pressa ned detta till 3 procent. Dessutom har de en skuldnivå på 73 procent. Efter en holländsk valrörelse då alla partier brett har enats om att förstärka de offentliga finanserna är det inte så där alldeles politiskt enkelt att säga: Nu ska vi öka utgifterna och genomföra åtgärder för att förstärka infrastruktur och forskning t ex.

Det är alltså inte speciellt många länder i Europa som är jämförbara med Sverige när det gäller att ha styrka i de offentliga finanserna. Det blir ännu tydligare när man tittar på långsiktig hållbarhet. Man kan använda olika mått för att utvärdera finanspolitikens långsiktiga hållbarhet. OECD och IMF publicerar sådana mått. Kommissionens S2-indikator är ett mått t ex. En sak är tydlig i alla dessa mått: Sverige ligger väl till när det gäller långsiktig hållbarhet. Vi har sjukvårdsutgifter som har legat kring 8 procent under två decennier. Vi har ett pensionssystem som är hållbart. Vi har god kontroll på våra kostnader i offentlig

verksamhet osv. Vi har alltså inte något trendmässigt problem med hållbarhet, utan i hög grad tvärtom. Här på bilden ser vi t ex att man i Nederländerna skulle behöva strama åt med 9 procent av BNP för att klara en långsiktig uthållighet. Vi ser att t o m ett land som Tyskland varaktigt skulle behöva strama åt med 5 procent av BNP enligt detta mått. Man kan säga att det är fel eller inte, men enligt denna typ av bedömningar klarar sig ofta Sverige väl.

Jag fick i samband med att vi presenterade budgeten rätt hård kritik från oppositionen, men också från andra bedömare, för att vi nu på något sätt skulle göra avsteg från överskotts målet. Jag tycker att det ligger ett stort nationellt värde i att vi gemensamt förklarar och försvarar överskotts målet också i tider när vi har lite svagare konjunktur. Det övergripande målet för offentliga finanser är naturligtvis långsiktig hållbarhet. Vi har gjort olika bedömningar och sagt att om man över en konjunkturcykel ligger på ungefär 1 procents överskott klarar man allvarliga chocker i ekonomin utan att få hårda restriktioner på den

Figur 4
Nedgången ovanligt
långvarig och djup.
Skillnaden mellan
faktisk och potentiell
BNP. Procent av
potentiell BNP

Anm: Serien avser potentiell BNP till marknadspris och är säsongrensad.

Källa: SCB och Finansdepartementet.

ekonomiska politiken eller osäkerhet.

Överskotts målet i sig handlar om att vi under perioder av svag tillväxt och lågt resursutnyttjande ska ligga under 1 procent's överskott i finansiellt sparande. När resursutnyttjandet ligger nära balans ska vi ligga runt 1 procent's överskott och i högkonjunktur ska vi ligga över 1 procent.

För att följa upp hur det finansiella sparandet förhåller sig till överskotts målet har vi valt att införa ett antal indikatorer. Sjuårsindikatorn tittar på genomsnittet av årets finansiella sparande, de senaste tre åren och prognosen för de kommande tre åren. Att det är just tre år framåt beror på att det så långt fram vi gör prognoser i budgetpropositionen, inte för att sju år med nödvändighet täcker in en konjunkturcykel.

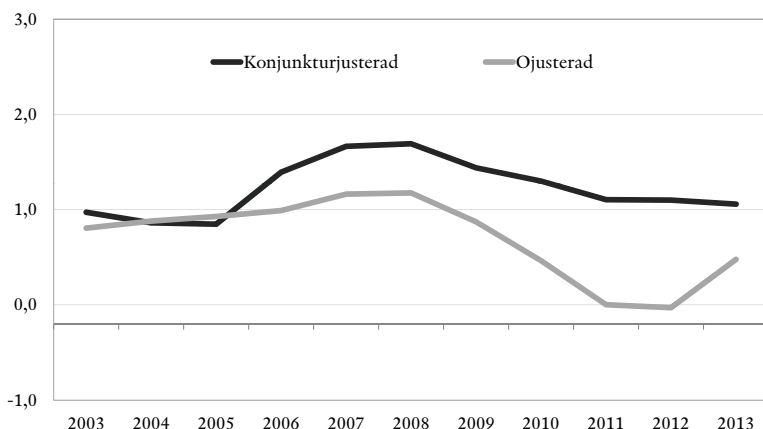
Vi har också tioårsindikatorn där vi tittar på finansiellt sparande de senaste tio åren för att utvärdera den tidigare finanspolitiken. Det bygger på att år med högkonjunktur och lågkonjunktur i genomsnitt ska vara jämnt fördelade över en tioårsperiod – kanske tre år av högkonjunktur, fyra år av neutral konjunktur och tre år av lågkonjunktur. Dessutom har vi naturligtvis det strukturella

sparandet, som ska vara konjunkturjusterat. Men vi vet att mått på strukturellt sparande är osäkra.

Jag vet att både Riksrevisionen och Finanspolitiska rådet har sagt att vi borde vara tydligare med exakt hur man räknar ut reformutrymmen osv. I finansplanen har vi varit tydliga med att vi inte bör vara detta eftersom det skulle leda till en mekanisk tillämpning av indikatorerna och målen. Vi anser i stället att reformutrymmet måste bestämmas genom en samlad bedömning där man väger in alla faktorer: skulduthållighet, S2-indikatorerna, konjunkturläget, avvägningen mellan stabilisering i offentliga finanser och de olika måtten kopplade till överskotts målet. Man kan inte bara säga att nu tittar vi på sjuårsindikatorn och sedan på tioårsindikatorn och sedan har vi svaret på hur den ekonomiska politiken ska se ut. Så mekaniskt kan man inte utforma finanspolitik. Indikatorerna ger information, men det överordnade är att vi har en omdömesbaserad ekonomisk politik där vi försöker väga in alla relevanta faktorer.

Nu har vi en sjuårsindikator och en tioårsindikator och åtminstone sjuårsindikatorn har införts under min period

Figur 5
Ojusterad sjuårsindikator indikerar för lågt sparande

Källa: SCB och Finansdepartementet.

så jag skyller inte på någon annan. Det är något som har gjorts i akt och mening att öka tydligheten i politiken. Nu har vi gått in i en period där vi alltså har ett öppet outputgap under mycket lång tid. Det är dessutom ett stort öppet outputgap – kanske det största som vi har upplevt sedan depressionen. Det påverkar naturligtvis måtten. Måtten skulle indikera att man under långa perioder av lågt resursutnyttjande har ett särskilt krav på sig att strama åt politiken, eftersom det finansiella sparandet över en sjuårsperiod eller en tioårsperiod annars blir för lågt. Det är en konstraintuitiv slutsats och den följer inte av national-ekonomisk forskning. Den följer inte heller av tolkningen av det mål vi har om långsiktig hållbarhet.

KI säger att vi ska ha 1,5 procents sparande därför att outputgapet i genomsnitt har varit öppet. Men skälet till att det i genomsnitt har varit öppet är att vi hade en väldigt besvärlig kris på 1990-talet och att vi nu har ytterligare en besvärlig kris. Det är inget argument för att man under långa perioder av svag konjunktur ska ha högre sparande. Det vi vet om arbetsmarknadspersistens och andra saker talar snarast för att man då

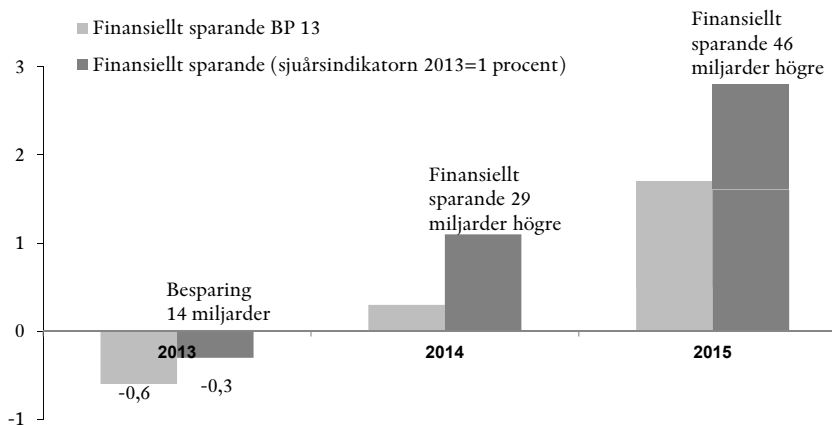
bör lägga särskild vikt vid att också stabilisera ekonomin.

På bilden ovan ser ni sjuårsindikatorn som t ex ESV, KI och tydligen också oppositionen fäster väldigt stor vikt vid. Om man först och främst tittar på hur den ser ut konjunkturjusterad indikerar den möjligtvis att vi har varit asymmetriska. Vi har haft längre tid med sparande som ligger över 1 procent. Egentligen ska vi vara symmetriska – det ska vara lika mycket tid över målet som under målet. Om vi tittar på den ojusterade indikatorn skulle den implicera att vi någonstans runt 2010, 2011, 2012 och 2013 borde ha gjort rätt kraftiga åtstramningar av efterfrågan. Det är naturligtvis inte ett rimligt förhållningssätt för den ekonomiska politiken.

Hur ska man då tänka när det gäller hur överskottsmålet ska nås? Jag kommer nu att resonera utifrån det ramverk för finanspolitiken som vi har publicerat i en skrivelse till riksdagen om hur vi ser på ekonomisk politik (Rskr 2011:79). Detta nu för att ni inte ska tolka det som att jag nu omtolkar överskottsmålet. Vad jag gör nu är att tolka målet på det sätt som vi alltid har gjort.

Om vi ligger över överskottsmålet

Figur 6
Stora åtstramningar
krävs för att nå sjuårs-
indikatorn

Källa: Finansdepartementet.

och resursutnyttjandet är högt – vad ska man då göra? Då bör man genomföra saldoförsvagande åtgärder, men först när konjunkturen försämras. Om resursutnyttjandet däremot är lågt när vi ligger över överskottsmålet så finns utrymme för omfattande åtgärder. Det var den sats vi hade 2009 och 2010. Då kunde regeringen gå fram med rätt stora stimulansprogram på runt 30–40 miljarder kr per år, vilket gjorde att det finansiella sparandet i snabbare takt närmade sig överskottsmålets nivå.

Om vi å andra sidan har en situation då vi är under överskottsmålet med högt resursutnyttjande ska vi absolut strama åt och balansera ekonomin. Men om vi som nu har lågt resursutnyttjande bör man nog vara relativt försiktig. En för snabb återgång till överskott genom åtstramningar riskerar att förvärpa konjunktursvängningarna. I stället bör man ha en gradvis återgång och ha lite större överskott när man väl kommer till högkonjunkturen och på så sätt uppnå i genomsnitt 1 procents överskott över konjunkturcykeln. Detta är alltså inte en ny tolkning av överskottsmålet i syfte att

på något sätt skapa reformutrymme för valmanifest och sådant. Det är ett relativt, skulle jag säga, pedagogiskt sätt att beskriva hur vi under lång tid har försökt tolka överskottsmålet.

För att ni ska förstå vad indikatorerna betyder säger jag så här: Om vi bara skulle gå på sjuårsindikatorn, vilket jag noterade var en rätt bred medietolkning från både marknadsbedömare och från oppositionens sida när regeringen lade fram budgeten, skulle det för 2013 ha krävts besparingar på 14 miljarder kr för att sjuårsindikatorn skulle uppgå till 1 procent 2013 (se figur 6). Det är väl det vi får anta att oppositionen så småningom gör när den presenterar sina motioner eftersom det är den logiska följden av deras kritik.¹

Det skulle då göra att vi i stället fick väldigt stora överskott i det finansiella sparandet 2014 och 2015. Då ska vi komma ihåg att vi både 2014 och 2015 fortfarande har en arbetslöshet som tydligt ligger över den potentiella. Sannolikt har vi lediga resurser i ekonomin och enligt de flesta bedömare en inflation som ligger nära eller under 2 procent. Det är

¹ Socialdemokraterna hade i sin budgetmotion för 2013 ”Fler jobb för Sverige” ett finansiellt sparande som var 5 miljarder högre än regeringen för 2013, Miljöpartiet och Vänsterpartiet hade ett finansiellt sparande som var 3,6 respektive 3,5 miljarder kr högre.

inte ett rimligt sätt att bedriva finanspolitik. När vi har resonerat om Riksbankens mål om 2 procents inflation säger man att det är viktigt att man ibland accepterar avvikelser från målet. Sedan ska man gradvis föra tillbaka inflationen till målet så att man inte får några allvarigare eller onödigt stora störningar i ekonomin som helhet. Det är naturligtvis samma sak när det gäller finanspolitiken. Man får föra tillbaka sparandet till målet i en rimlig takt som gör att man inte på ett allvarligt sätt stör ekonomin.

Vad ska man då som regering göra i detta läge? Jag skulle vilja lägga ihop två punkter för att landa i slutsatser för den ekonomiska politiken. Den ena är att vi är i ett läge med relativt svag tillväxt och att Europa kommer att förbli i ett läge med relativt svag tillväxt under en rätt lång sammanhängande period. Samtidigt, och det är den andra punkten, ökar konkurrensen i världsekonomin dramatiskt.

Kina är en speciell faktor i världsekonomin. Man har en stor öppen ekonomi, världens näst största, vilket vi nästan aldrig har upplevt tidigare. Ungefär halva BNP är export och ungefär halva exporten utgörs av verkstadsindustrivaror. Det gör att Kina nu är världens största exportland, med världens största tillverkningssektor.² Denna sammansättning, tillsammans med det faktum att 31 av Kinas 32 provinser haft högre tillväxt än något annat land de senaste 30 åren, gör att Kina, sedan följt av övriga Asien, under de närmaste tio åren med stor sannolikhet kommer att utgöra en enorm utmaning för oss. Dels på vår hemmamarknad när de kommer med allt bättre och mer utvecklade produkter och dels i världsekonomin därför att vi nu måste konkurrera och vara bättre och billigare och ha högre kvalitet på våra produkter. Framför allt gäller det på deras hemmamarknader.

Samtidigt finns det möjligheter. För svenska företag som Ericsson och Volvo har Kina inneburit en fantastisk marknadsutveckling. De kinesiska ledarna kommer också hit och säger att det är intressant att komma till Sverige och Tyskland därför att man möts av människor som välkomnar dem.

Svag tillväxt i Europa och en tilltagande konkurrensutmaning från framför allt Kina tycker jag talar starkt för att man med vår styrka ska prioritera långsiktig tillväxt. Det är det regeringen har gjort i budgeten för 2013. Sedan finns det många andra faktorer som också är viktiga, men tyngdpunkten – ligger på att förstärka långsiktig tillväxt.

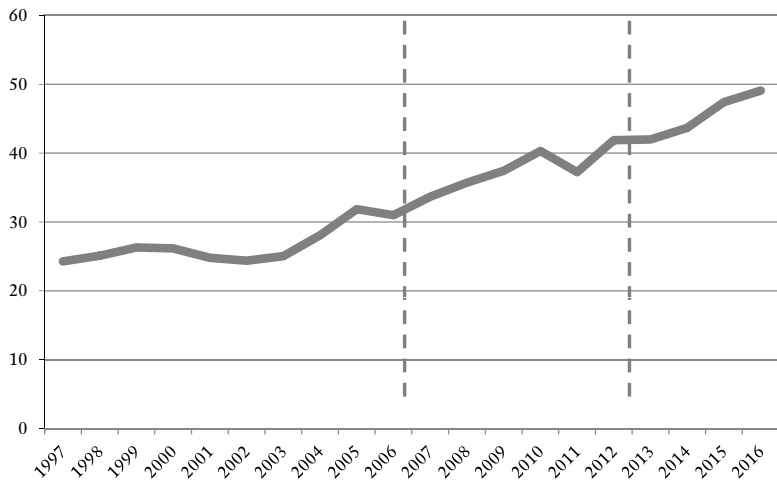
Detta innebär bl a en stor infrastruktuursatsning. Man gör alltid infrastrukturplaner som går tio eller tolv år framåt. Det beror på att om vi t ex vill starta bygget av en ny stambana så tar det med våra planprocesser i Sverige runt fyra–fem år innan man är framme vid byggstart. Det har alltså ingenting att göra med några politiska överväganden, utan det är alltid så det ser ut. Man gör planer över långa perioder framåt. Det regeringen nu gör är en rätt kraftig uppskalning av resurserna.

Vi har haft en ökning av infrastrukturinvesteringarna under de senaste mandatperioderna 1998–2006. De ökade då med lite mindre än 10 miljarder. Under den förra mandatperioden ökade de med i storleksordningen 10 miljarder och nu ökar vi med ytterligare 10 miljarder fram till 2016. Det är alltså rätt uppenbart att det är ett kraftigt skift uppåt i infrastrukturinvesteringar som regeringen gör.

Det handlar bl a om en ny stambana. Den kapar transporttiden mellan t ex Stockholm, Norrköping och Linköping. Det har den positiva effekten att bygga ihop en redan rätt stor arbetsmarknad så

² Världsbanken (2012).

Figur 7
Ökade resurser till infrastruktur. Totala anslag för väg och järnväg inklusive drift och underhåll. Miljard kr

Anm: Exklusive amorteringar, inklusive medfinansiering. Fasta priser med 2013 som basår.
Källa: Finansdepartementet och Trafikverket.

att den blir ännu tätare. Dessutom innebär detta två parallella stambanor i ett trafiktätt område av Sverige som annars ofta blir en flaskhals.

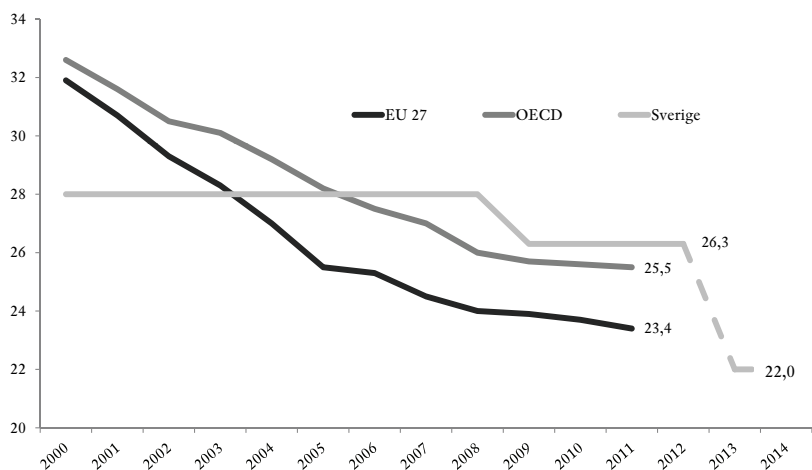
Vi gör också en utbyggnad av tunnelbanan till Nacka. Våra samhällsekonomiska kalkyler för infrastrukturprojekt räknar oftast på hur många boende som kommer att gynnas. Nu har vi i stället försökt vända på processen och räkna fram hur många ytterligare bostäder som måste komma till för att tunnelbaneutbyggnaden ska bli lönsam. Därför har vi satt ett krav på att de förhandlingsmän vi kommer att utse ska förmå de berörda kommunerna att bygga runt 40 000 nya bostäder. Då kan man dra slutsatsen att utbyggnaden av tunnelbanan blir robust lönsam. I dag är lönsamheten ungefär plus minus noll, men om regeringen driver på för att få fram runt 40 000 nya bostäder så har vi väldigt goda skäl att tro att utbyggnaden av tunnelbanan är samhällsekonomiskt lönsam. Vi har utgått från de bedömningar av samhällsekonomisk lönsamhet som har gjorts av Stockholms läns landsting och så har vi pressat dem så att vi ska vara säkra på

att det blir plus genom att kräva mer nybyggnation.

I grund och botten innebär det att regeringen nu tar ett stort steg för att bygga ut svensk fysisk kapitalstock, vilket jag tror är väldigt klokt i den nya tuffa konkurrensmiljö som Sverige är inne i.

Regeringen gör också en häftig utbyggnad av drift och underhåll. Det är en mycket kraftig förstärkning – mycket större än vad som har gjorts under senare år. Det tror vi är väldigt bra i grunden.

I den här miljön kanske man inte behöver argumentera så mycket för att forskning, utveckling och innovation kan vara bra. Regeringen gör en omfattande satsning på forskning i årets budget. Tillsammans med den satsning som gjordes 2008 är det en väldigt kraftig uppskalning av forskningsbudgeterna. Det är väldigt bra också i ett internationellt perspektiv därför att många andra länder tvingas minska sina forsknings-satsningar, medan vi i stället kan lägga ned större resurser. En större del av resurserna kommer också att fördelas enligt vetenskapliga kriterier, vilket vi

Figur 8
Sänkt skatt på investeringar. Bolagsskattesats i EU, OECD och Sverige. Procent

Källa: Taxation trends in the European Union 2012 och OECD Tax Database.

också tror kommer att stärka genomslaget i grund och botten.

Dessutom sänker regeringen bolagsskatten. Ingen av de åtgärder jag nämnt är i första hand konjunkturåtgärder eller kortsiktiga efterfrågestimulanser. Det är ingen som skulle säga att just forskning har särskilt stor effekt på kortsiktig efterfrågan, inte heller bolagsskatten. Vi har däremot sett att vi har ett exploderande problem med skatteplanering som är långsiktigt och strukturellt. Det beror på att vi i Sverige har en relativt hög bolagsskattesats och samtidigt har haft väldigt generösa ränteavdragsregler. Den här kombinationen gör att när man gör stora strukturaffärer tenderar man att lägga lånen i Sverige och ta vinsterna till Cypern eller t o m till någon kanalö som är ett skatteparadis.

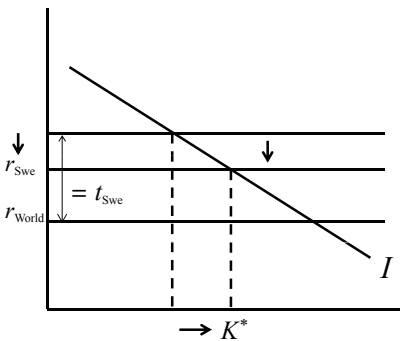
Denna typ av skatteplanering har blivit mycket större än vad vi har trott tidigare. För tio år sedan var ränteutfödet till följd av skatteplanering noll. Nu har det ökat till snäppet under 40 miljarder kr. Det är ingenting som talar för att ökningstakten kommer att avta, men om

räntenivån kommer upp till högre nivåer än i dag finns det mycket som tvärtom talar för att det här fenomenet snarast kommer att tillta.

Här går regeringen fram med en del tuffa åtgärder och det måste göras nu. Det går inte att skjuta dem på framtiden, fem år eller så, utan vi måste göra det nu och på kort sikt få stopp på utvecklingen eller åtminstone hämma denna skatteplanering. Då är det min uppfattning att bolagsskatten, och det är även OECD:s bedömning,³ förmodligen är den skadligaste skatten för tillväxt. När man gör en så pass kraftig uppstramning av systemet – och som ni säkert noterat har det varit en del kritik mot den – finns det skäl att också se över skattenivån. Givet vår styrka och givet att nivån på bolagsskatten är så pass central i långsiktigt tillväxthänseende är det rimligt att nu göra en så pass kraftig skattesänkning som vi föreslår. Det faktum att britterna kommer att följa efter och gå ned mot 22 procent och att vi med stor sannolikhet följs efter av ett stort antal andra länder – grannländer som Danmark och Finland

³ OECD (2010) och OECD (2008).

Figur 9
Hur påverkar
lägre bolagsskatt den
svenska ekonomin?

Källa: Finansdepartementet.

kommer att gå i samma riktning – talar för detta.

Sverige måste ha en konkurrenskraftig bolagsskatt därför att det här är en väldigt lätttrölig skattebas. Jag noterade två saker när jag berättade på Ekofin om vårt tillväxtpaket. Dels att det bara var ett par andra som har ett tillväxtpaket att berätta om, dels att en sänkning av bolagsskatten tilldrar sig mycket reaktioner, av det enkla skälet att andra vet att det här är bland det första företag tittar på när de lägger investeringar.

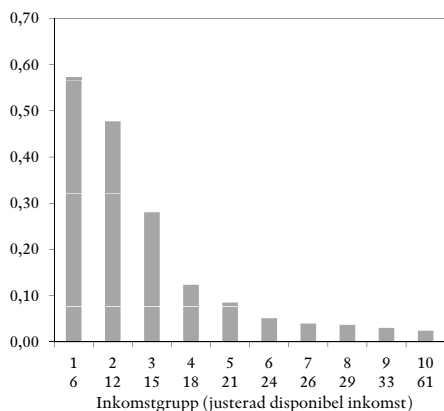
Som jag sade ger sänkningen av bolagsskatten och åtgärderna mot skatteplanering oss bättre förutsättningar för investeringar och företagande. En del hävdar att ändringarna innebär att vi inför ett särskilt förfarande för den här typen av skatteplanering. Det är inte korrekt, utan det följer det normala förfarandet som redan gäller för avdrag. Som företag yrkar man avdrag för sina ränteutgifter. Det prövas på sedvanligt sätt av Skatteverket och är man oense går man till domstol. För att få en större träffsäkerhet och för att öka förutsebarheten och rättssäkerheten har regeringen begränsat avdragsrätten för räntor och lån som huvudsakligen uppkommit i skatteplaneringshänseende. I ett tidigare förslag sade vi att det räckte att

- Investering jämför avkastningen efter skatt i olika länder
- Sänkt skatt på investeringar sänker avkastningskraven före skatt i Sverige jämfört med omvärlden
- Fler investeringar i Sverige går att räkna hem vilket leder till att kapitalstocken ökar
- Mer kapital per anställd höjer produktiviteten för de anställda
- Högre produktivitet ger högre löner

övervägande skäl talar för det. Vi tror att den nya lydelsen ger en bra balans.

Vi stärker också träffsäkerheten i skattefrågor genom en del andra åtgärder. Dels får Skatteverket mer resurser för att bli bättre på att hantera de här stora frågorna, dels koncentreras målen till ett mindre antal domstolar för att få en bättre kvalitet på domsluten, dels vidtas en del andra åtgärder. Vi inför också ett investeringsavdrag för att förbättra tillgången på riskkapital.

I det här sammanhanget kan det vara en poäng att påpeka varför vi har skäl att tro att sänkt bolagsskatt är bra. Det är inte bara därför att det är en lätttrölig skattebas. Eftersom vi tror att vi nu har en tilltagande global konkurrens så gör vi en satsning på kunskapskapital – forskning och utveckling, och vi gör en satsning på fysiskt kapital – vägar och järnvägar. Vad kan man göra för att höja den privata kapitalstocken? Ja, en bolagsskatt fungerar som en extra skatt som gör att man måste kräva högre avkastning på just investeringar i Sverige för att behålla investeringar i Sverige. Sänker vi bolagsskatten sänks också kravet på avkastning på de investeringar som vi drar till Sverige, vilket bör tala för att man i genomsnitt får en högre kapitalstock. Den mest rimliga effekten i en

- Höjt tilläggsbidrag för barn till studerande
- Höjt bostadstillägg för pensionärer
- Ändrad utformning av försörjningsstödet
- Höjd grundnivå i föräldrapenningen
- Sänkt skatt för pensionärer

Figur 10
Fördelningspolitiska
satsningar

Källa: SCB och egna beräkningar. Justerad disponibel inkomst är hushållets sammanlagda inkomst justerad för försörjningsbörda. 2012 års prisnivå.

arbetsmarknad som vår är att mer kapital per capita ger något högre reallöner och något bättre positiv långsiktig effekt på sysselsättningen. I ett långsiktigt tillväxtperspektiv är bolagsskatten skadlig och det är bra att vi kan sänka den.

De åtgärder jag nu nämnt bör långsiktigt förbättra vår arbetsmarknads-situation i den meningen att de på kort sikt ger lite bättre efterfrågan och på lång sikt en starkare tillväxtförmåga i svensk ekonomi. Regeringen gör dessutom en satsning mot ungdomsarbetslösheten. Man kan fundera mycket på hur svensk arbetsmarknad ser ut, vad det är som har lett till den höga ungdomsarbetslösheten och hur hög den *de facto* är. Men många har pekat på att övergången mellan utbildning och arbetsliv inte fungerat riktigt som den ska. Går man till forskningen finns det starkt stöd för att lärlingsutbildningar underlättar övergången mellan skola och arbetsliv.⁴ Från årsskiftet genomför regeringen en fördubbling av ersättningen till lärlingsprogram, dvs den ersättning som går till arbetsgivare som erbjuder lärlingsplatser. Denna ersättning infördes nyligen och är i dag på 15 000 kr. Nu höjer vi den

till 30 000 kr. Vi tror att det här systemet gör att fler kommer att vilja erbjuda lärlingsplatser. Jag tror att vi förmodligen redan nästa år ska titta på om vi inte ska höja ersättningen igen.

Vi har haft ett mycket bra samarbete med Tyskland, Österrike och Holland när det gäller lärlingssystemen. Man vet inte riktigt varför de har fungerat så väl i dessa länder, de har inte skapat de här systemen genom lagar, regleringar och subventioner, utan de har alltid funnits. Det vi kan titta på är Norge och Skottland som på senare år ökat omfattningen på sina lärlingsprogram. Det finns ett antal saker man kan göra för att skapa ett framgångsrikt lärlingssystem.⁵ Det gäller att få ett välstrukturerat system där arbetsgivare, fackföreningar, utbildningsanordnare och arbetsförmedling gemensamt på kommun- och länsnivå och inom olika branscher sitter ned och gemensamt samtalar om hur utbildningssystemen ska se ut. Det är viktigt att villkoren finns reglerade i kollektivavtal och att lärlingsprogrammen inte uppfattas som ett sätt att sänka lönenivån. Dessutom måste arbetet ske långsiktigt. Det tror vi är viktiga faktorer.

⁴ Se t ex Wolter och Ryan (2011) och Olofsson och Wadensjö (2012).

⁵ Wolter och Ryan (2011).

	2013	2014	2015	2016
<i>Bättre tillväxtförutsättningar och konkurrenskraft</i>				
Infrastruktur	1,50	5,17	4,75	6,50
Forskning och innovation	1,74	2,70	3,06	4,00
Företagande och entreprenörskap	8,33	8,05	8,05	8,05
Bostäder	0,65	0,64	0,63	0,63
<i>Fler i arbete</i>				
Unga	2,20	2,36	2,08	1,46
Integration	0,88	1,28	0,98	0,77
Långtidsarbetslösa	0,95	0,66	0,33	0,32
Personer med funktionsnedsättning	0,10	0,17	0,17	0,14
Stärkt arbetslinje och tydligare krav	-0,12	0,05	-0,06	-0,06
<i>Välfärd för alla och jämnare fördelning</i>				
Sjukvård och omsorg	0,22	0,73	0,56	0,56
Rättsväsende	1,50	1,50	2,00	2,10
Stöd till ekonomiskt utsatta	0,78	0,78	0,78	0,78
Sänkt skatt för pensionärer	1,15	1,15	1,15	1,15
<i>Energi, klimat och miljö</i>				
Insatser för klimat och miljö	0,56	0,55	0,61	0,83
Förändrade skatter på klimat- och energiområdet	-0,26	-0,35	-0,44	-0,53
Övriga utgiftsreformer	6,31	2,82	2,08	1,95
Övriga inkomstreformer	-0,54	-0,43	-0,46	-0,48
Summa reformer som inte påverkar finansiellt sparande	3,02	0,34	0,34	0,34
Försvagning av finansiellt sparande av förslagen i budgetpropositionen för 2013	22,7	27,2	25,6	27,3

Tabell 3 Källa: Finansdepartementet.

Satsningar i budgetpropositionen för 2013. Miljarder kronor

Det vi nu gör är en liten del. Vi har sagt att vi nästa år ska komma tillbaka med den s k jobbpakten. Då handlar det om bredare utbyggnad och förstärkning av de här systemen, som nu kommer att förhandlas mellan arbetsmarknadens parter under hösten och våren.

I kris är det viktigt att man värnar sammanhållningen. I den här budgeten vidtar regeringen fem olika åtgärder som ska leda till en lite bättre inkomstfördelning (se figur 10). Vi höjer barntillägget för studerande. Den åtgärden är vidtagen därför att den ger positiva fördelningseffekter men rätt måttliga negativa effekter på drivkraften att arbeta. Vi gör

också förändringar för pensionärerna i form av sänkt pensionärsskatt och höjt bostadstillägg. Bostadstillägget höjs framför allt för äldre kvinnor med låg och begränsad inkomstpension. Vi gör en förändring av försörjningsstödet så att de som har varit i försörjningsstödet i sex månader får behålla en större del av inkomsterna när de börjar arbeta. Vi minskar på så sätt lite grann marginaleffekten och tröskeleffekten när det gäller att gå in på arbetsmarknaden. Vi höjer grundnivån i föräldrapengen. Det gäller alltså inte garantidagarna, utan det är grundnivån under den inkomstrelaterade föräldraförsäkringen som höjs. Den

nivån har legat still väldigt länge och kan spela en viss roll ur fördelningsperspektiv. Vi gör dessutom bedömningen att ersättningen under den tid man är föräldraledig inte är så avgörande för drivkraften att arbeta långsiktigt.

Här är helheten (se tabell 3). Ni kan se att det är infrastruktur, forskning, innovation, företagande och det som görs varaktigt mot ungdomsarbetslösheten som är den helt dominerande delen i budgeten. Hade regeringen gjort detta med enbart ambitionen att få en kortsiktig efterfrågestimulans hade kanske mer pengar till Arbetsförmedlingen eller mer kortsiktiga temporära pengar till kommunerna varit aktuella. I detta läge har vi dock också en väldigt tydlig långsiktig tillväxtutmaning.

När vi har vägt samman argumenten har det talat för att ge den ekonomiska politiken den tydliga inriktningen att varaktigt och långsiktigt höja tillväxtförmågan. Jag kan säga med erfarenhet under krisåren att det vi gjorde åren 2009 och 2010, då vi lade en del kortsiktiga stimulanser på arbetsmarknadspolitik och kommunpengar men också fortsatt förstärkte ekonomins grundläggande funktionssätt med jobbskatteavdrag och annat som förbättrade arbetsmarknadens funktionssätt, är en rimlig balans i grund och botten. Konjunkturpolitik kan aldrig helt frikopplas från strukturpolitik, utan man ska under lågkonjunkturer och högkonjunkturer försöka göra sådant som stimulerar eller begränsar efterfrågan, men som också varaktigt och långsiktigt höjer den potentiella tillväxten. Det tycker jag att vi har gjort i den här budgeten.

För att sammanfatta: Vi tycker att denna budget värnar Sveriges starka position. Vi har en hög grad av långsiktig uthållighet, låg skuldsättning och relativt starka offentliga finanser. Även när vi testar effekten på offentliga finanser av att i prognoserna ta ned tillväxten

2013 och 2014 med 1 procentenhet när vi nära 1 procents finansiellt sparande 2015 och över 1 procents sparande 2016. Det illustrerar att även med de här åtgärderna har vi fortsatt starka offentliga finanser och tydliga säkerhetsmarginaler. I detta läge försöker vi dämpa krisens effekter. Vi tror inte på någon enkel efterfrågestyrning när det gäller att reglera ekonomin, vi gör det genom att investera för framtiden. Det är inriktningen på budgetpolitiken.

Laura Hartman

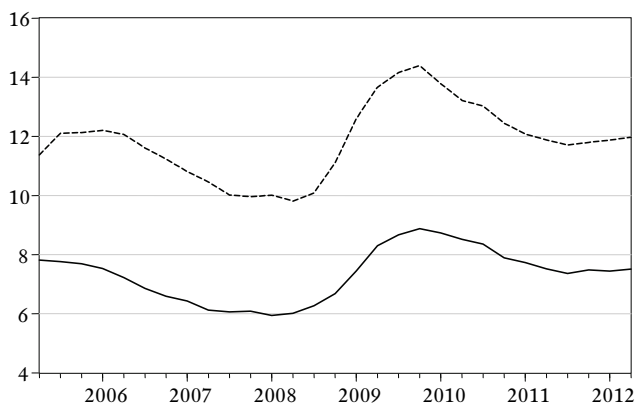
Tack, Anders! Då ber vi Bertil Holmlund kommentera detta.

Bertil Holmlund

Tack för inbjudan till den här diskussionen. Jag gjorde en prognos på vad Anders Borg skulle ta upp i sin inledning, en prognos som väl inte visade sig vara helt träffsäker. Jag kommer att diskutera fyra områden, nämligen utvecklingen på arbetsmarknaden, arbetslöshetsförsäkringen, stabiliseringspolitik och inflationsmål, samt avslutningsvis några ord om skattepolitik.

När det gäller utvecklingen på arbetsmarknaden tänkte jag komplettera och i någon mån fördjupa den bild som ges i budgetpropositionen. Figur 11 visar två mått på arbetslöshet. Dels det traditionella måttet, dvs antalet arbetslösa personer i relation till antalet personer i arbetskraften. Dels också ett mått på "bred" arbetslöshet som kommer närmare vad man skulle kunna se som den "totala" arbetslösheten (eller undersysselsättningen). I arbetskraftsundersökningarna (AKU) finns uppgifter om det totala outnyttjade arbetskraftsutbudet i timmar. Här ingår också bl a de deltidarbetslösa, dvs personer som arbetar deltid men som skulle vilja arbeta heltid. Om vi relaterar det outnyttjade utbudet till det faktiska utbudet (antalet arbetade timmar plus det outnytt-

Figur 11
Arbetslöshet räknat
i antal personer
(procent av arbets-
kraften, heldragen
kurva) samt räknat i
timmar (procent av
det totala utbudet
av timmar, streckad
kurva). Säsongren-
sande kvartalsdata
2005kv2–2012kv2,
15–74 år

Källa: AKU, SCB.

jade utbudet) får vi en arbetslöshetsgrad som varierat mellan 10 och 14 procent under de senaste sju åren. Det innebär arbetslöshetsstal som ligger ca 4 procentenheter högre än arbetslösheten enligt det traditionella måttet. Man kan också notera att de två arbetslöshetsserierna följer varandra väl. Och om man jämför dagens arbetslöshetsnivåer med hur det såg ut ca 2006 så ser vi att det handlar om ungefär samma storleksordning.

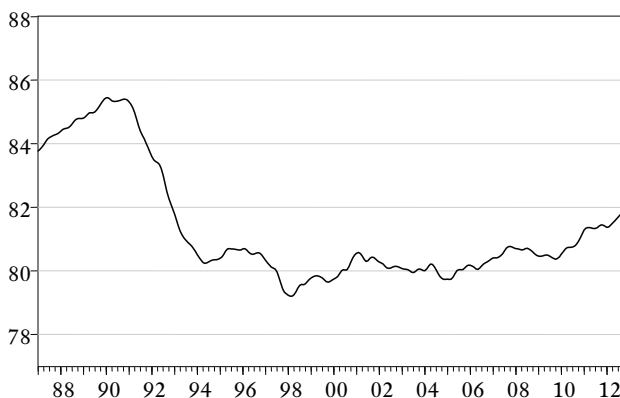
Om man går till OECD-statistik (*Employment Outlook*) och jämför den svenska arbetslösheten med utvecklingen i andra länder sedan finanskrisen kan man konstatera att Sverige klarat sig bättre än vad de flesta andra länder har gjort, men knappast spektakulärt bättre. Det land som är spektakulärt i sammanhanget är Tyskland där arbetslösheten har minskat med nära tre procentenheter mellan 2007 och 2011.

I Sverige har det totala arbetskraftsutbudet, mätt som det relativa arbetskraftstalet, ökat sedan slutet av 1990-talet. Finanskrisen tycks bara tillfälligt ha bromsat denna utveckling (se figur 12). Tittar man närmare på AK-talen för olika åldersgrupper visar det sig att finanskrisen inte alls tycks ha bromsat den uppåtgående trenden för de äldre (55–64 år). Arbetskraftstalen har ökat för de fles-

ta åldersgrupper vilket också återspeglas i stigande sysselsättningsgrader. Den totala sysselsättningsgraden har varit i stort sett oförändrad (eller t o m minskat något) sedan 2006 men om man tar hänsyn till förändrad ålderssammansättning har det skett en viss ökning.

I vilken utsträckning kan den förhållandevis gynnsamma svenska arbetsmarknadsutvecklingen förklaras av regeringens arbetsmarknadsreformer? Har t ex jobbskatteavdraget bidragit till ökat arbetskraftsdeltagande och har reformerna på arbetslöshetsförsäkringens område lett till lägre arbetslöshet? Det är intressanta frågor som dessvärre är svåra att besvara. Det är t ex svårt att bedöma effekterna av enskilda åtgärder därför att många av de åtgärder som införts är nära substitut. Jobbskatteavdraget och a-kassereformerna har t ex likartade effekter. Möjligen skulle man kunna utvärdera den samlade politiken och göra en före/efter jämförelse. Det är en lite primitiv metod men är ibland det bästa man kan göra. Man kan också jämföra med andra länder.

Svårigheterna att bedöma politikens effekter aktualiserar en mer allmän fråga om behovet av utvärderingar. Vore det inte en poäng att inrätta ett ”utvärderingsråd” i Regeringskansliet

Figur 12
Relativt arbetskraftstal 16–64 år, säsongrensade månadsdata 1987–2012m09

Källa: AKU SCB.

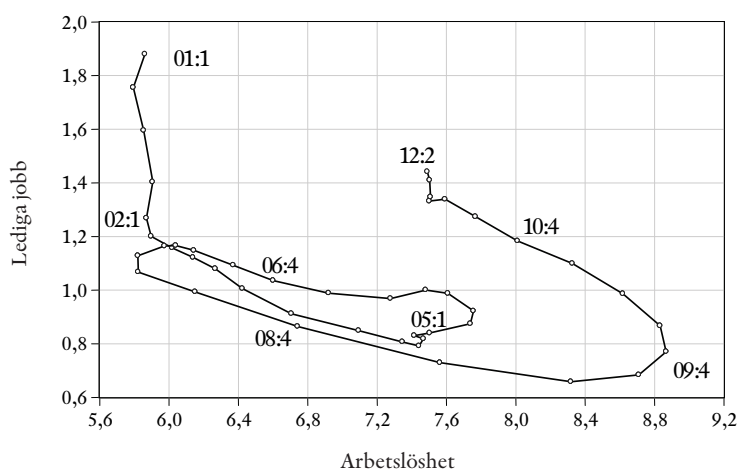
som skulle ha till uppgift att bevaka utvärderingsfrågor i samband med olika reformförslag? Det är få reformer som har utformats på ett sätt som underlättar utvärdering. Rådet skulle naturligtvis inte kunna stoppa lagförslag men borde kunna ge synpunkter på hur en reform kan utvärderas. I många fall kan det sätt som en reform implementeras påverka möjligheterna att utvärdera. Ett jobbskatteavdrag som vid samma tidpunkt införs för alla är svårare att utvärdera än ett avdrag som införs vid olika tidpunkter för olika grupper, t ex olika åldersgrupper eller olika regioner.

A-kassereformerna borde enligt vedertagen teori leda till lägre arbetslöshet vid givet antal vakanser och jobbskatteavdraget kan förväntas verka i samma riktning. Den så kallade Beveridgekurvan, som visar sambandet mellan arbetslöshet och lediga platser, brukar användas för att belysa denna fråga. Om matchningen förbättras – arbetslösheten faller vid givet antal vakanser – borde kurvan röra sig in mot origo i en figur med vakanser och arbetslöshet på axlarna. Som framgår av figur 13 tycks utvecklingen snarast ha gått i motsatt riktning. Arbetslösheten under 2009–10 är betydligt högre än arbetslösheten omkring 2006, vid givet antal lediga jobb.

Det är för tidigt att avgöra om det mönster vi ser i figuren är uttryck för bestående strukturella förändringar eller om det i huvudsak är ett konjunkturfenomen. Konjunkturuppgångar brukar ofta kunna beskrivas i termer av ”motorrörelser” i Beveridgefigurer; på grund av friktioner på arbetsmarknaden tar det tid innan arbetslösheten har minskat i nämnvärd utsträckning i samband med att antalet vakanser ökar. Den svenska utvecklingen under senare år påminner en hel del om vad vi ser i vakans- och arbetslöshetsdata för USA.

Det finns en omständighet som gör att man kan misstänka att det finns ett strukturellt fenomen som har med regeringens egen politik att göra. Antalet personer som är sjuka och utanför arbetskraften har minskat kraftigt, i storleksordningen 100 000 personer, sedan den nuvarande regeringen sjösatte sina sjukförsäkringsreformer. Om flertalet av dessa går in på arbetsmarknaden innebär det ett tillskott av grupper med sannolikt relativt höga arbetslöshetsrisker. Det är också någonting man ser på arbetsförmedlingarna. Regeringens politik när det gäller sjukförsäkringen har varit framgångsrik så till vida att den har minskat sjukskrivningarna men det verkar ha varit svårt att hitta jobb för alla

Figur 13
Lediga jobb och
arbetslöshet 2001–
12kv2, procent av
arbetskraften

Källa: AKU samt SCB:s vakansstatistik.

nyttillkommande på arbetsmarknaden.

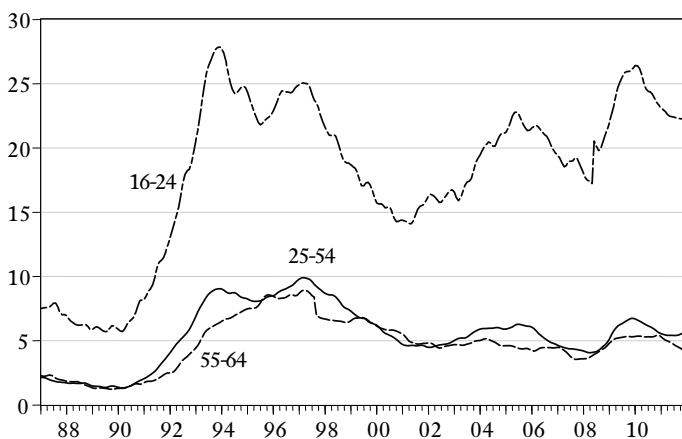
Det här leder fram till nästa fråga om vad vi ska tro om arbetslösheten i framtiden. Finansdepartementets bedömning avviker starkt från Konjunkturinstitutets prognos. Enligt KI faller arbetslösheten till ca 6,6 procent år 2016; enligt regeringen faller arbetslösheten till 5,2 procent under samma period. Vem ska man tro mest på, KI eller regeringen? Det är inte alldeles uppenbart. Just i detta speciella fall bör man kanske sätta en särskild tilltro till Finansdepartementet, där man har haft ett ambitiöst projekt för att studera jämviktsarbetslöshetens utveckling. Det är förstås problematiskt om regeringen är systematiskt mer optimistisk än sin egen expertmyndighet. Vi får se hur det blir i framtiden.

Jag vill också säga några ord om ungdomsarbetslösheten. Den är som bekant hög och har ökat starkt sen 1980-talet. Ungdomsarbetslösheten (i relation till arbetskraften) har under senare år legat kring 20–25 procent. Se figur 14. Ungdomarnas arbetslöshet i relation till arbetslösheten för gruppen 25–54-åringar är också hög i internationell jämförelse;

under senare år har arbetslösheten bland 16–24-åringar varit ca fyra gånger så hög som arbetslösheten bland 25–54-åringar. Det finns förstås välkända mätproblem när det gäller ungdomsarbetslösheten, men de är inte unika för Sverige. Endast ca hälften av ungdomarna deltar i arbetskraften vilket innebär att ungdomsarbetslösheten i relation till befolkningen är avsevärt lägre än arbetslösheten i relation till arbetskraften. Nära hälften av de arbetslösa ungdomarna är studerande som söker t ex feriearbete. Å andra sidan finns också en hel del dold arbetslöshet bland ungdomar; andelen latent arbetssökande – personer utanför arbetskraften som vill och kan ta arbete – är betydligt högre för ungdomar än för andra grupper.⁶

Under senare år har ett nytt mått på ungdomsarbetslöshet – eller snarare ”inaktivitet” – börjat användas i internationell statistik. Detta mått brukar betecknas NEET (”Not in Employment, Education or Training”). Det är ett mått på inaktivitet som inkluderar dem som inte är i sysselsättning eller utbildning (inklusive t ex arbetsmarknadsutbildning).

⁶ Holmlund (2011).

Figur 14
Arbetslösheten för
olika åldersgrupper
(procent), 1987–2011.
Säsongrensade
månadsdata

Källa: AKU SCB.

Om man utgår från NEET-begreppet får man en annorlunda bild av svensk ungdomsarbetslöshet än den gängse. Enligt OECD-statistiken (*Employment Outlook 2012*) har Sverige en mycket låg grad av inaktivitet bland ungdomar jämfört med andra länder. År 2011 var NEET i Sverige drygt 7 procent (antal NEET-personer 15–24 år i relation till befolkningen i samma åldersgrupp). De flesta OECD-länder hade högre NEET-tal. EU-genomsnittet låg på ca 13 procent och OECD-snittet på över 15 procent. Att Sverige kommer så väl ut i en NEET-ranking beror sannolikt huvudsakligen på att svenska arbetslösa ungdomar i hög grad erbjuds aktiviteter av Arbetsförmedlingen medan de är arbetslösa. Vi har t ex en sk jobbgaranti för ungdomar som bl a innebär jobbsökaraktiviteter och coaching.

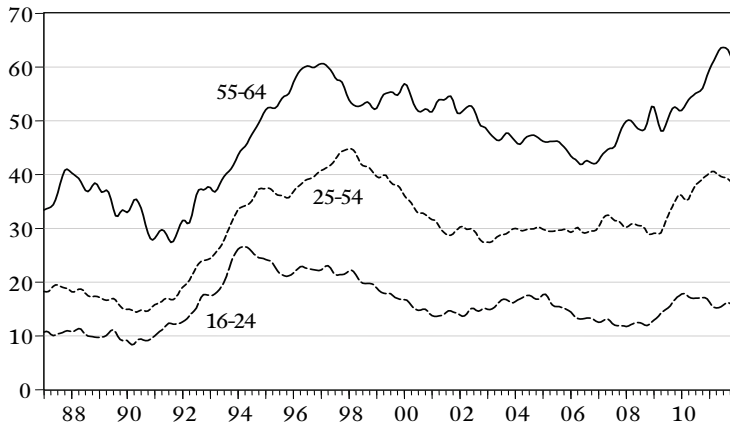
Man får också en lite mer positiv bild av arbetsmarknaden för ungdomar än den gängse om man tittar på arbetslöshetstider (figur 15). De genomsnittliga arbetslöshetstiderna (för pågående arbetslöshetsperioder) för 16–24-åringar har under senare år legat på ca 15 veckor, att jämföras med 30–40

veckor för 25–54-åringar och 50–60 veckor för 55–64-åringar. Ungdomarnas relativt korta arbetslöshetstider beror delvis på att de har hög benägenhet att lämna arbetskraften, i första hand för att börja studera. Men om man fokuserar på jobbchanser – sannolikheten för att gå från arbetslöshet till jobb – visar det sig att dessa också är högre för ungdomar.

De här observationerna leder mig till slutsatsen att ungdomar generellt inte är en utsatt grupp på arbetsmarknaden. Det finns ungdomar med specifika problem, men det finns inte något generellt problem för ungdomar att hitta jobb. Det leder mig också till en skeptisk inställning till breda satsningar för att gynna sysselsättning för ungdomar, t ex lägre sociala avgifter eller lägre restaurangmoms. Utvärdering pågår när det gäller dessa åtgärder. Jag tror att en rimlig prognos är att åtgärderna kommer att visa sig vara ganska dyra. Vi får se hur den prognosen står sig när utvärderingarna kommer.

Jag skulle också vilja säga några ord om arbetslöshetstider och långtidsarbetslöshet mer generellt. En ofta använd indikator på långtidsarbetslöshet är

Figur 15
Genomsnittliga
arbetslöshetstider
(veckor) för olika
åldersgrupper, 1987–
2011. Säsongrensade
månadsdata

Källa: AKU SCB.

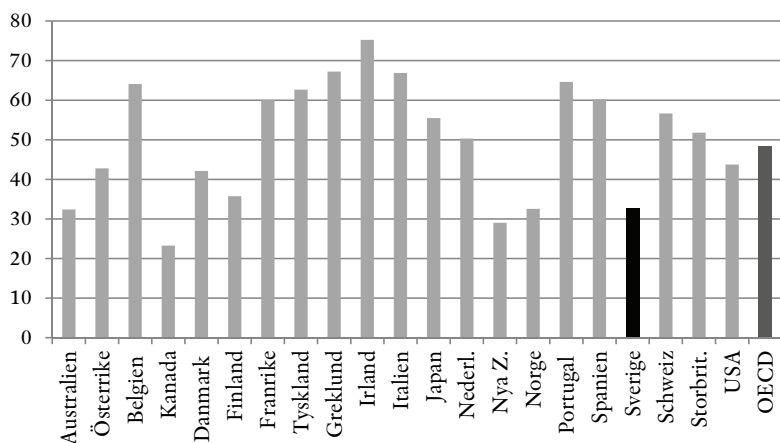
antalet långtidsarbetslösa – t ex antalet arbetslösa med 6 eller 12 månaders arbetslöshetstid – i relation till det totala antalet arbetslösa. Figur 16 visar hur det ser ut för ett antal OECD-länder där långtidsarbetslösheten har angetts som andelen arbetslösa med minst 6 månaders arbetslöshet. Det är som synes stora skillnader mellan olika länder. Det är notabelt att Sverige faktiskt har låg långtidsarbetslöshet jämfört med flertalet andra länder. Bilden blir likartad om vi skulle titta på långtidsarbetslöshet som varat minst 12 månader. Dessa omständigheter har rimligen något samband med hur arbetsmarknadspolitiken fungerar. Aktiva åtgärder kan underlätta övergång till arbete men kan också ha en rent ”mekanisk” effekt genom att åstadkomma tillfälliga avbrott i pågående arbetslöshetsperioder. Även den senare effekten kan antagligen bidra till att motverka utslagning från arbetsmarknaden. Man kan för övrigt notera att det sätt på vilket vi numera räknar arbetslösa innebär att en hel del personer i åtgärder klassas som arbetslösa förutsatt de inte arbetar men söker efter arbete.

Nu till några kommentarer om arbetslöshetsförsäkringen. Den består som

bekant av två delar, ett grundbelopp och en inkomstrelaterad del. Den inkomstrelaterade delen kräver medlemskap i a-kassa och ger 80 procent av tidigare lön upp till ett tak. Den högsta dagpenningen har legat stilla under lång tid vilket innebär att allt färre får 80 procent av tidigare lön.

Ett system med nominellt fixerat tak i a-kassan är politiskt attraktivt. Politiker både till höger och vänster verkar gilla systemet därför att det skapar möjligheter att demonstrera reformambitioner. När lönerna kontinuerligt stiger samtidigt som a-kassetaket ligger stilla uppkommer ett ”reformutrymme” som kan utnyttjas för beslut i enlighet med de politiska preferenserna. Man kan t ex sänka skatten. Eller man kan ”höja” a-kassan även om höjningen enbart innebär en anpassning till löneutvecklingen. Om man har ambitionen att göra a-kassan mindre generös är det också praktiskt om det kan åstadkommas via gradvis urholkning av försäkringsskyddet i stället för aktiva beslut.

En effekt av att a-kassetaket har legat stilla är en snabb tillväxt av kompletterande försäkringar via fackförbunden. Det innebär att det blir allt svårare att

Figur 16
Långtidsarbetslöshet i olika länder (antal arbetslösa med minst 6 månaders arbetslöshet i relation till total arbetslöshet) år 2011, procent

Källa: OECD Employment Outlook 2012.

bedöma effekterna av att höja taket. Om många ligger på 80 procents ersättning via tilläggförsäkringar så har ett höjt statligt tak liten effekt.

Tilläggförsäkringar i facklig regi är förenade incitamentsproblem på ett delvis likartat sätt som den statliga försäkringen. Högre ersättning påverkar sökaktiviteten och därmed arbetslöshetstiderna. En del av kostnaderna för dessa beteendeförändringar kommer att falla på grupper utanför det enskilda fackförbundet eftersom den totala skattebasen påverkas. Min instinkt säger att man borde höja taket så pass mycket att man tränger ut en stor del av tilläggförsäkringarna. Vi skulle då få ett mer transparent system. Klart är i varje fall att om man tar inkomstbortfallsprincipen i de offentliga socialförsäkringarna på allvar så måste man höja taket i a-kassan. Det kan också finnas skäl att begränsa möjligheterna att använda tilläggförsäkringar i samband med att högre tak införs.

Taket i arbetslöshetsförsäkringen bör också indexeras till löneutvecklingen. Det är ersättningen vid arbetslöshet i relation till utebliven lön som är relevant för att bedöma försäkringsskydd och be-

teendeanpassningar. Vill man ändra ersättningsnivåerna bör det ske i öppen debatt och genom aktiva beslut, inte genom att "smygvägen" urholka försäkringen via den allmänna löneutvecklingen.

Finanspolitiken och penningpolitiken är ömsesidigt beroende. Det har illustrerats under senare tid i diskussionerna om Riksbankens penningpolitik, där en del (särskilt vice riksbankschefen Lars E O Svensson) har argumenterat mot att använda penningpolitiken för att påverka bostadsmarknaden. Man bör enligt detta synsätt använda andra instrument, däribland finanspolitik, för att hantera tillgångspriser.

Frågan diskuterades för en tid sedan vid Finansutskottets utfrågning av Riksbankens ledning. Riksbankschefen ifrågasatte inte att finanspolitiska instrument skulle kunna användas för att kyla av bostadsmarknaden men hävdade att sådana åtgärder "finns ännu inte på plats". Det lät som en tämligen explicit passning till Anders Borg. Det är bara att instämma. Regeringen bör befria Riksbanken från den svåra uppgiften att med huvudsakligen ett instrument samtidigt klara flera olika mål. Det är lätt att peka på olika åtgärder som regeringen skulle

kunna aktualisera för att hjälpa Riksbanken att sänka räntan. Minskade ränteavdrag i skattesystemet är ett exempel. Finansdepartementet ska inte styra Riksbankens räntepolitik men i det här fallet vore det inte fel med viss informell samordning.

Fungerar en aktiv finanspolitik? Regeringens inställning till en diskretionär finanspolitik är kanske inte alldeles glasklar. Den är i alla fall inte uppenbart negativ, men den förefaller inte vara entydigt positiv heller. Det kan man kanske förstå eftersom det finns en osäkerhet om multiplikatorernas storlek. De flesta empiriska studier tyder i varje fall på att multiplikatorn av finanspolitiska åtgärder är positiv. Om man på allvar vill föra en kontracyklisk finanspolitik vore det på sin plats med en diskussion om hur det ska gå till. Vi behöver en systematisk inventering av ”spadfärdiga projekt” som kan sättas igång med kort varsel.

I detta sammanhang kan det också vara befogat att påminna om en gammal lärobokmodell, den ”balanserade budgetens multiplikator”. Den säger att en ökning av offentliga utgifter som är fullt finansierad med skattehöjningar har en expansiv effekt. Det är visserligen gamla läroböcker som säger detta, men det finns också en del resultat i ny forskning som gör att tanken bör hållas vid liv. Expansiv finanspolitik behöver inte nödvändigtvis innebära större budgetunderskott.

Några kommentarer om inflation och inflationsmål. Det finns i huvudsak två argument för att inflationsmålet bör innebära en positiv inflation, inte nollinflation. Det ena argumentet har att göra med möjligheterna att fullt ut utnyttja penningpolitiken i en lågkonjunktur. Ju högre den förväntade inflationen är, desto högre blir den nominella räntan och desto större är avståndet till nollränterestriktionen. Risken för att fastna

i en deflationsfälla minskar om det finns större fallhöjd till nollränta eftersom det ger större möjligheter att sänka realräntan via lägre nominell ränta. Det andra argumentet gäller om vi utgår från att det finns starkt motstånd mot nominella lönesänkningar. Ju lägre inflationstakten är, desto svårare blir det att åstadkomma ändrade relativa löner utan att samtidigt sänka nominella löner. Följden kan bli högre arbetslöshet vid mycket låg inflation än vid måttlig inflation. Phillipskurvan är med andra ord sannolikt inte vertikal utan negativt lutande vid mycket låg inflation.

Det är förstås inte lätt att säga hur hög den optimala inflationstakten är. Det är i varje fall svårt att se att ett högre inflationsmål, säg 4 procent, skulle ha några nämnvärda negativa tillväxteffekter. En invändning mot att höja inflationsmålet är att det skulle innebära besvärliga övergångsproblem. Jag tror att övergångsproblemen är hanterbara med tanke på att lönebildningen är relativt koordinerad och att arbetsmarknadens aktörer numera är väl införstådda med att Riksbanken har möjligheter att försvara uppsatta inflationsmål.

Avslutningsvis några ord om skattepolitik. I Budgetpropositionen föreslås sänkt bolagsskatt. Det finns en del forskningsstöd för att sänkt bolagsskatt har positiva tillväxteffekter. En del studier tyder dock på så osannolikt stora effekter att jag blir en aning misstänksam mot dessa resultat.⁷

Man kan fråga sig hur man ska se på värnskatten i det här sammanhanget. Den optimala skatten för höginkomstagare kan vara ganska hög, kanske uppemot 70 procent under vissa rimliga antaganden. Men i Sverige är marginalskatten på toppen av inkomstfördelningen faktiskt ca 75 procent om man tar hänsyn till samtliga relevanta skatter på arbete. Troligen skulle man kunna av-

⁷ Lee and Gordon (2005).

skaffa värnskatten utan att det får några negativa effekter på skatteintäkterna. Det är t o m fullt möjligt att skatteintäkterna skulle öka. Det har delvis att göra med att det är så pass få personer i toppen på inkomstfördelningen att det inte blir så stora intäktsförluster om man tar bort värnskatten.

Det finns alltså studier som säger att bolagsskatten är tillväxtskadlig. Men empiriska studier visar också att fastighets-skatter inte alls är lika tillväxtskadliga.⁸ Om man vill föra en tillväxtfrämjande politik bör man alltså ha låg bolagsskatt, man bör avskaffa värnskatten och en rejäl fastighetsskatt bör återinföras!

Laura Hartman

Tack! Då låter vi finansministern kommentera kommentarerna innan vi släpper in publiken.

Anders Borg

Låt mig göra två reflektioner med anledning av Bertil Holmlunds kommentar. Den första är att den nuvarande konjunkturpolitiken är komplex och jag tror att den bästa utgångspunkten är att gå på reformer som man har väldigt starka teoretiska argument för ska fungera. Vi vet inte minst av teorin att t ex tröskel-effekter i skatter och bidragssystemen spelar roll för arbetslöshet och sysselsättning. Man ska helst välja reformer där man har brett empiriskt stöd – inte områden där det finns två studier som tyder på att åtgärden har viss effekt, eller fem studier som säger att åtgärden ger oönskade effekter eller inte någon effekt. Eller, ännu värre, där hela området innehåller tre studier och så får man dra starka slutsatser av dessa.

Vi har hållit oss till denna ansats. Vi har fört en reformpolitik som präglats av breda reformer. Det finns en hel del, åt-

minstone en hel del nationalekonomer, som talar för och hävdar att en reformpolitik som påverkar både utbudssidan och efterfrågesidan i ekonomin, som både gör arbetsmarknaden mer flexibel och som varaktigt höjer effektiviteten, samlat ger bra effekter. Det är en tes som Assar Lindbeck och en del andra europeiska ekonomer stödjer och som jag har tagit till mig.⁹

Tittar vi på utfallen kan jag säga att det finns ett tydligt stöd för vår prognos. 2006–11 har vi kontinuerligt underskattat styrkan i svensk arbetsmarknad. Låt mig ta ett första exempel. Det blev en intensiv debatt när vi kraftigt drog ned åtgärderna i arbetsmarknadspolitiken 2007. Det var många som sade att då skulle den öppna arbetslösheten öka väldigt kraftigt, de sociala problemen skulle öka och lönerna falla. Det visade sig att det inte blev så, utan arbetsmarknaden svalde den kraftiga neddragningen av åtgärderna och vi fick faktiskt en förhållandevis positiv utveckling av den öppna arbetslösheten under 2007 och fram till krisen.

När det gäller kriseffekterna trodde Finansdepartementet, Riksbanken och Konjunkturinstitutet i princip på 12 procents arbetslöshet under krisen,¹⁰ vilket hade varit korrekt om det gamla sambandet mellan tillväxt, arbetslöshet och sysselsättning hade gällt. Vi fick aldrig den arbetslösheten, utan vi fick en väldigt positiv överraskning på arbetsmarknaden. Historiskt sett har privat sysselsättning i Sverige varit rätt trögstartad efter kriser; det hade åtminstone varit bilden. Nu fick vi en mycket kraftig och snabb ökning, en starkare ökning av privat sysselsättning än i de flesta jämförbara länder under 2010. När återhämtningen inleddes började det snabbt skapas jobb i svensk ekonomi i privat sektor. Vi har

⁸ OECD (2008).

⁹ Se t ex Fitoussi m fl (1998).

¹⁰ Se t ex Budgetpropositionen för 2010.

därtill tydligt sett att arbetskraften vuxit även under en mycket svår kris.

Allt det här sammantaget tycker jag talar för att svensk arbetsmarknad fungerar lite bättre än vad vi tidigare trott och vad vårt gamla modellsamband har gett vid handen.

Finansdepartementet har lagt ner energi på att ta fram underlag på detta område. Vi har publicerat våra bedömningar av jämviktsarbetslösheten och redogjort för hur utvecklingen av arbetsmarknadens funktionssätt kan bedömas i en 200-sidig rapport.¹¹

Jag tycker alltså att det finns en del som talar för att svensk arbetsmarknad fungerar bättre.

Politik har egenheten att det inte bara är regeringen som ska utvärderas, utan väljarna ska utvärdera och välja regeringsalternativ. Om jag skissartat säger att alternativet till den förda politiken är att kraftigt höja skatterna på framför allt lönekostnader via höjda arbetsgivarutgifter för unga och att huvuddelen av de resurserna läggs på höjda bidrag, a-kassa, sjukersättning och förtidspension – alltså i huvudsak en tematisk skiss av oppositionens politik – är jag rätt övertygad om att det alternativ vi har genomfört har varit effektivare för att skapa fler jobb. Där har jag ingen invändning mot vad Bertil Holmlund säger. Han har visat på en lång rad olika indikatorer som man bör titta på när man utvärderar arbetsmarknaden. Det tycker jag är klokt. Den del jag inte riktigt håller med honom om är huruvida man har reformutrymme och budgetutrymme. Jag kan delvis hålla med Lars Calmfors när han säger att vi borde använda begreppet budgetutrymme snarare än reformutrymme. Vad vi egentligen menar är det utrymme som finns i budgeten för att genomföra åtgärder utan att aktivt höja skatter och sänka utgifter.

Jag tycker att den budgetordning

vi har är väldigt bra. Jag skulle starkt varna för att i alltför hög grad indexera statens utgifter. Det gäller ersättningar i allmänhet och a-kassan i synnerhet. Jag var med 1992 när vi förhandlade fram krispaketet. Jag var ansvarig för bl a sociala frågor på samordningskansliet på statsrådsberedningen för Moderaterna. När vi var klara 1992 med det breda blocköverskridande paketet, efter flera omgångar med förhandlingar, är min minnesbild – ni får korrigera mig om jag minns fel – att de nominella utgifterna och räntorna ändå hade ökat därför att nästan allting var indexerat. Man började med att det fanns en underliggande drift i offentliga utgifter som var kraftigt uppåt, så t o m efter historiska beslut över blockgränserna hade vi inte annat än börjat vända på trenderna.

Nu har vi en ordning där vi har nominellt låsta utgifter på en lång rad områden. Det gäller inte bara a-kassan, utan det gäller även t ex barnbidrag och kommunbidrag. Dessutom lägger vi på alla statliga områden in ett avdrag för produktiviteten. Förr i tiden gav vi alla myndigheter kompensation för löneutvecklingen inom staten. Drev facket upp lönerna steg anslaget. Nu ökar myndigheternas anslag med de genomsnittliga löneökningarna som bas, minus genomsnittlig produktivitet i privat tjänstesektor. Det är så som pris- och löneomräkning numera räknas. Det är en dramatisk skillnad nu i hur systemen ser ut. Vi har alltså inte längre en automatisk drift mot ökade utgifter.

Våra siffror tyder på att vi har någonstans runt 0,25–0,75 av BNP i automatisk förstärkning av budgeten per år. Detta gör att om Sverige någonsin hamnar i offentliga finansiella svårigheter kan en regering som egentligen inte gör så alldeles mycket ändå återskapa stabiliteten i offentliga finanser. Regeringen har varje år resurser att vidta åtgärder.

¹¹ Finansdepartementet (2011).

Kom ihåg debatten om nollbasbudgetering, budgetprocesser och svårigheter att omprioritera i offentligt styrda system! Regeringen har nu en klar möjlighet till omprioritering i systemen. Man bör ställa sig frågan om det hade varit bättre om kommunbidrag, barnbidrag och a-kassa vore indexerade, så att en regering inte hade kunnat lägga pengar på infrastruktur, forskning och sänkt bologsskatt? Som finansminister tycker jag inte att det är en självklar slutsats. Ur demokratisk synvinkel tycker jag att det är bättre att det frigörs en del resurser för omprioritering så att partierna utifrån det stöd de har hos väljarna kan välja att säga att de tycker att det kanske ska vara en höjd a-kassa och andra kan säga att de tycker att det ska vara en förstärkning av utbildningssystemen. Med alla indexeringar läser vi upp demokratin så att vi till slut inte har någonting att förhandla och arbeta med. Det skulle också ge oss ett system som var mycket svårare att styra långsiktigt därför att vår förmåga att möta samhällsutvecklingen skulle bli mindre. Jag tror att det är en väldigt farlig väg att gå.

När det gäller a-kassan: Låt oss gå tillbaka till vad vi tror om reformer. Robust teori säger att högre ersättning påverkar sök beteenden, sökaktivitet och löneförhandlingar. Empiri säger att det här förmodligen påverkar hur faktisk arbetslöshet utvecklas.¹² Det här måste vi alltid avväga. Lars Calmfors säger t ex att a-kassan bör höjas även om det leder till högre arbetslöshet. Det är inte min preferens. Jag tycker att det är bättre att med en så pass hög arbetslöshet som vi har fortsätta att hålla i systemen så att arbetslösheten går ned.

Vi kan säga som Bertil Holmlund gör här, att det kanske finns speciella omständigheter. Jag tror att Lars Calm-

fors har sagt att det här området kanske är det där vi har mest robust empiri. Vi drar faktiskt en slutsats på ett samhälls-ekonomiskt område. Jag har någon gång indikerat att vi kanske borde ta debatten om att höja a-kassan. Jag erkänner att det här är en av de saker jag övervägde när vi började prata med arbetsmarknadens parter inom ramen för den sk jobbpakten.

Jag har bett tjänstemännen att gå igenom litteraturen igen och de har kommit tillbaka med en beräkning som tyder på att om vi genomförde en höjning av taken i a-kassan med 100 kr under de första tre månaderna skulle det leda till runt 30 000 i sysselsättningsminskning. Jag har skickat tillbaka dem igen och sagt: Jag accepterar inte det här, jag tror att ni överdriver! De har gått igenom litteraturen en gång till och funderat på om det kan vara så att den utökade omfattningen av tilläggsförsäkringarna påverkar ersättningsgradens betydelse för arbetslösheten. Nej, säger de. Det tror vi inte i någon större utsträckning. Dels är det enligt Arbetsförmedlingens undersökningar bara 10 procent av de arbetslösa som har tilläggsförsäkringar. Dels har tilläggsförsäkringar funnits under en längre tid och det är oklart hur framväxten egentligen sett ut och hur många av de sysselsatta som uppfyller kvalifikationskraven. För tredje gången har jag, efter att vi haft en debatt med fackföreningarna, bett dem gå igenom litteraturen ytterligare en gång.

Om jag skulle komma fram till Bertil Holmlunds slutsats skulle jag säga till mina tjänstemän: Ni har gjort den här genomgången, ni har publicerat fem studier på 200 sidor som ni har jobbat med i nästan ett år och jag tänker dra en annan slutsats för att jag har kommit fram till att politiken just nu inte ska vara ba-

¹² Bassanini och Duval (2006); Carling m fl (2001); EU (2011); Forslund m fl (2008); Fredriksson och Söderström (2008); Krueger och Meyer (2002); Nickell m fl (2005); OECD (2012); Røed m fl (2002).

serad på empirisk forskning. Det tycker jag inte är ett bra förhållningssätt av en finansminister, utan det är min skyldighet att utgå från vad mina tjänstemän gör för bedömning så långt det går. Jag kan be dem att göra om den så att vi kan titta på en och annan variabel. Men om de landar i slutsatsen att effekten på selsättningen är runt 20 000–30 000 och jag ändå sade att vi höjer taket i a-kassan och det har ingen effekt på arbetslösheten, då föreställer jag mig att Finanspolitiska rådet skulle ägna ett helt kapitel i sin rapport åt att berätta att jag inte baserat mig på forskning och att det finns starka skäl att kritisera mig för den typen av uttalanden.

Därav sitter jag i den sitsen att jag får vidhålla det som jag tycker är den rimliga modellen. Så länge relativt robusta empiriska resultat och starka teoretiska resultat tyder på att effekterna är stora får jag nog säga att då väntar jag med att gå med på att höja taket i a-kassan. Sedan kan man göra olika politiska bedömningar, men jag tycker att man också ska redovisa dem och säga t ex som Lars Calmfors, att höjer vi a-kassan höjer vi därmed arbetslösheten. Det är en hederlig position. Men att säga som en del gör – och jag vill inte anklaga Bertil Holmlund för det – att man kan höja a-kassan och att det inte har några negativa effekter, det tror jag inte på. Jag tror att vi skulle få hård kritik från Finanspolitiska rådet för ett sådant uttalande.

Laura Hartman

Nu är det dags att komma i gång med att släppa in några publikfrågor.

Hubert Fromlet

Jag kommer från Växjö och Jönköping – universitetet och högskolan där. Jag vet inte om det är så väldigt komplicerat att förstå sig på den tyska lärlingsmodellen, om jag snabbt får kommentera detta fenomen. Systemet är inte formellt in-

stitutionaliserat, men det har funnits länge. Man kan nästan säga att det tyska lärlingssystemet ungefärligen följer Douglass Norths breda definition av institutioner – det finns mycket tradition i systemets funktionssätt.

Det finns en långvarig tysk konsensus mellan arbetsgivare och löntagare/löntagarorganisationer om detta – med politiken i en mycket tillbakadragen roll. Parterna på arbetsmarknaden diskuterar och beräknar regelbundet behovet av nya lärlingsplatser som erfordras under det kommande året. Då kanske man kommer fram till att det fattas erbjudanden om 10 000 eller 15 000 nya lärlingsplatser i något geografiskt avtalsområde. I så fall fortsätter diskussionen mellan arbetsgivare och löntagare. Till sist har man nästan alltid kommit fram till en någorlunda vettig balans på hela lärlingsmarknaden, vilket dock inte utesluter att en viss mismatch kan uppstå på enstaka yrkesfronter. Det gäller speciellt de tyska ungdomarnas bristande intresse för vissa gamla hantverksyrken.

Tyska ungdomar som kommer ut på arbetsmarknaden och in i detta lärlingsystem är oftast ganska unga, omkring 16 år. Då är kraven på konsumtion och egen bostad inte så höga. Det innebär också att dessa ungdomar inte har samma finansiella krav som nyvuxna svenska noviser på arbetsmarkanden tre år senare efter avslutad gymnasieskola.

Här kommer lönenivåer in i bilden. De ungdomar som jag har talat med i Tyskland säger många gånger rent ut: Jag väntar ett tag, så får jag högre lön längre fram. I nästa steg några år senare blir jag gesäll och får då gesälllön som det kallas och så småningom kan det bli ett mästarbrev och jag kan öppna eget och utbilda mina lärlingar. Jag kommer alltså med råge att få igen de pengar som jag avstår från när jag är en mycket ung lärling – vilket är ingenting annat än livscykelhypotesen på tillämpad nivå.

Om man lägger ihop alla dessa bitar tror jag inte att det relativt framgångsrika tyska skuldssystemet med samtidig praktisk yrkesutbildning och obligatorisk yrkesskola behöver framstå som särskilt oförklarligt. En annan fråga är dock i vad mån dessa tyska traditioner skulle kunna fungera här hemma – om inte större institutionella förändringar sker samtidigt. Hit hör bl a lägre ingångsålder och ingångslöner – i vart fall om man vill följa den under många år rätt framgångsrika tyska lärlingsmodellen.

Assar Lindbeck

Jag har två korta frågor. Den ena gäller överskottsmålet. Det har varit en utmärkt metod att få fram en sänkning av statsskulden från 70 procent ned till under 40 procent i dag. Jag har sett överskottsmålet som en tillfällig operationalisering av en önskan att minska statsskulden. Hur länge ska man fortsätta med detta? Ska man fortsätta tills statsskulden blir 30, 20 eller 10 procent av BNP? Eller ska den bli 0 procent, så att vi inte har några svenska statspapper längre?

Borde man inte så småningom omformulera överskottsmålet till ett mål om statsskuldens storlek, exempelvis 30 eller 40 procent av BNP? Då kunde man anpassa budgetsaldot på lång sikt till att nå upp till detta mål. Det är den ena frågan.

Den andra frågan gäller det märkliga att vi i Sverige under 15 års tid har haft ett sparande som är 7 procentenheter av BNP större än investeringar. Vi använder alltså 7 procent av BNP varje år till att ackumulera finansiella fordringar på utlandet, med andra ord kapitalexport. Det var mycket rimligt under en lång period när vi hade en stor skuld till utlandet. Men frågan är om vi ska fortsätta i oändlighet. Finns det inga investeringar i Sverige som ger högre avkastning än att ackumulera finansiella tillgångar?

Enligt min mening ligger det en stor distorsion bakom denna kapitalexport, nämligen hyresregleringar, vilken har inneburit att bostadsbyggandet har klappat ihop eftersom nästan allt privat kapital har jagats bort från marknaden för hyresfastigheter. Samtidigt har också infrastrukturinvesteringar på kommunnivå klappat ihop. Det är dessa två komponenter av investeringar som rasat. Detta problem kan man inte lösa utan att man får tillbaka privata investeringar till sparare i hyresfastigheter, dvs att privata sparare sätter in sina resurser på att bygga hyreshus i stället för att ackumulera finansiella fordringar på utlandet. Den enda möjligheten att få en sådan avreglering är en överenskommelse mellan partigränserna.

Min fråga är: Kommer regeringen att ta några initiativ för att försöka få blocköverskridande reformer i form av en avveckling av hyresreglering?

Anders Borg

Jag börjar med lärlingssystemet. Vi har bett finansdepartementen i Tyskland, Österrike, Holland och Schweiz hjälpa oss att förstå hur lärlingssystemen fungerar. Hubert Fromlet ger en bild av hur de fungerar, men han kanske i viss mån underskattar problemen med *hur* de fungerar. Inte minst tyskarna själva är förundrade över hur systemen fungerar när de ska försöka beskriva det. Om man frågar om det är reglerat i lag att firmor över en viss storlek måste ha denna typ av lärlingar i viss omfattning blir svaret nej. Om man frågar om det är reglerat i avtal att Siemens har en skyldighet att ha si och så många lärlingar blir svaret nej. Om man frågar om det finns några subventioner för Siemens att ha si eller så många lärlingar blir svaret: Nej, i huvudsak inte.

Denna rätt tröstlösa beskrivning fortsätter sedan för Österrike och Holland. Om man frågar några relativt le-

dande företrädare som antas kunna detta vad de gör om det inte finns lärlingsplatser säger de: Ja, det känner vi inte till att det skulle kunna inträffa, men man kanske kunde ringa handelskammaren!

Detta är ett svar om ett fungerande system, men det är inte riktigt ett svar på hur man konstruerar ett sådant system. Då måste man förmodligen som norr- män och skottar jobba med olika typer av subventioner och kanske också bygga upp en svensk modell för detta. Vi är den tredje regeringen som försöker utan att ha lyckats. Det är därför jag tror att det här med parterna kan vara viktigt. Det handlar om att skapa strukturer för branscherna både nationellt och regionalt, där man har ambitioner om hur många lärlingsplatser som ska finnas och samtidigt pågående samtal och utvärderingar om hur man uppnår detta. Jag tror alltså att det återstår en hel del arbete innan man riktigt är framme med detta.

När det sedan gäller överskotts- målet och sparandet, som Assar Lindbeck nämner, tror jag att överskottsmålet kan fortsätta att tjäna Sverige väl som det har gjort under alla år. Jag gör nog bedömningen att överskottsmålet är rimligt även under nästa mandatperiod. Vi ligger nu på 37 procents skuldsättning och prognoserna pekar hela tiden på att skulden fortsätter trenda nedåt som andel av BNP. Under senare år har vi trots den svåra konjunkturen haft en nedåtgående trend. G7-länderna har ökat skulden med 40 procent och EU med 25 procent. Men det snabba ras nedåt i statsskuld som man har sett i långsiktiga bedömningar har inte riktigt inträffat ännu.

På sikt tror jag att man måste jobba ännu mer med samlade bedömningar. Jag tycker t ex att dellösningen på problemen jag nämnde med indikatorerna – sjuårsindikatorn och tioårsindikatorn – som inte har fungerat så där väldigt väl är att man kan börja redovisa de långsiktiga uthållighetsmått. S2-måttet, som

EU:s process är byggd på, är ett tydligt sådant exempel. Långsiktig skuldnivå och förändring av skuld är andra sådana. Så länge skulden minskar som andel av BNP har vi skäl att tro att det finns en hög grad av uthållighet.

Sverige tillhör de länder som har de största bytesbalansöverskotten som andel av BNP. Både EU-kommissionen och Internationella valutafonden har gjort noggranna värderingar av detta. Båda konstaterar att det är rätt nyligen som Sverige har börjat betala av sin stora utlandsskuld. Vi är alltså inte jämförbara med en del högspårade ekonomier som under lång tid har haft det så här – Schweiz, Norge och sådana länder. Vi har alltså inte någon stor nettoförmögenhet i termer av ackumulerat bytesbalansöverskott. Det är rätt nära balans.

Nu försöker vi göra vårt för att i detta världsekonomiska läge ge ett litet bidrag till en återhämtning. Att vi nu lägger fram en investeringsbudget svarar på den kritik som fonden och delvis kommissionen har riktat mot oss. Sedan får vi se hur långt det räcker.

Nu vidtar vi vissa åtgärder för att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt. Detta ska förhandlas i riksdagen nu i höst och vi får väl se vilka öppningar det ger vid handen. Nu gör vi en för Stockholms del rätt betydande förändring när det gäller bostadsrätterna. Vi förlänger också den period när man sätter ned fastighetsskatten för hyresrätter med rätt lång tid. Då ska man vara medveten om att det under denna tid också är fri hyressättning. Perioden av fri hyressättning förlängs nu från 5 år till 15 år. Vi får se hur oppositionen reagerar på detta och sedan får vi se hur det fungerar. Men det är alltså bara på detta område en inte obetydlig förskjutning av systemen. Sedan skulle jag, precis som Assar Lindbeck, långsiktigt önska att man kunde göra större förändringar – gärna blocköverskridande.

Niclas Virin

Jag har en fråga om sänkningen av bolagsskatten. Du har i dag och tidigare i många sammanhang sagt att det är den farligaste skatten för investeringar och tillväxt. Du har upprepat att den är skadlig och även OECD och andra bedömare säger samma sak. Det är en relativt sett ganska liten skatt – kanske högst 7 procent av de totala skatterna och avgifterna.

Samtidigt är det en oerhört komplicerad skatt både juridiskt och praktiskt. Den skapar bekymmer för investeringar. Man tvingas ta hänsyn till skatteeffekter vid investeringar. Det är en oerhört bräcklig skattebas. Vi ser att man har problem med räntesnurrorna och med *transfer pricing* där man för över vinster mellan olika länder.

Jag skulle vilja fråga dig: Vad tycker du är det bästa skälet till att vi har en bolagsskatt?

Olle Lindgren

Vilka förändringar ser finansministern som väsentliga och sannolika för att eurozonen, USA och Kina ska ta sig ur sina respektive kriser och den svenska regeringens prognos därmed ska visa sig träffsäker? Och kan det t o m bli en underskattning av den faktiska utvecklingen?

Johanna Möllerström

Jag kommer från Harvard. Om man ska tala om politik som bygger på empiriska resultat så är det ju så att det inte finns många studier som visar att finanspolitiska stimulanser överhuvudtaget fungerar. Innan den senaste finanskrisen fanns därför i princip inga ekonomer som förespråkade sådana. Det har delvis ändrats eftersom andra metoder (framför allt stimulanser via räntesättning) blivit uttömda.

Så min fråga är: tror du rent teoretiskt på finanspolitiska stimulanser över

huvud taget, eller tillhör du dem som använder dem för att det inte finns så mycket annat att använda? Och om du tror på dem – vad tror du att multiplikatorn är?

Anders Borg

Jag ber om ursäkt för att det blir väldigt knapphändiga svar eftersom vi har ont om tid.

Jag tar nästan aldrig min utgångspunkt i hur ett optimalt system skulle se ut om vi tittar på alla teorier och all erfarenhet i världen – av det enkla skälet att jag är finansminister i Sverige. Jag får ta min utgångspunkt i var vi är. Vi har en bolagsskatt. Vi ska ha ordning och reda i offentliga finanser. Vi behöver göra en del utgiftsreformer och vi behöver sänka en del andra skatter. Då får man föra frågan framåt.

Jag tror att vi det kommer att ske i samband med att vi får företagsskatteutredningen, där en tänkbar idé är att vi går mot ett EBITDA-system. Då kan man i olika steg fortsatt göra rätt kraftiga begränsningar på ränteavdragen och då tror jag att man i sammanhanget ska göra det i flera steg och samtidigt sänka skattesatsen. Jag tror att det är fullt realistiskt att anta att vi kommer någonstans under 20 procent i skattesats. Vi får se var oppositionen landar. Det vore rimligt om man även från oppositionens sida ser ett behov av att gradvis sänka bolagsskatten på detta sätt. Men jag förstår att det finns en del andra drivkrafter där också.

Olle Lindgren undrar vad vi tror det är som krävs för att vi ska få en stark återhämnning här.

Olle Lindgren

Och hur sannolika är dessa förändringar?

Anders Borg

Man ska till att börja med konstatera

att vi inte räknar med någon avvikande tillväxt i USA eller i eurozonen. Där ligger våra prognoser väldigt nära bedömningarna. Det har ett strukturellt värde. Finansdepartementet fokuserar på den egna analysen av svensk arbetsmarknad och offentliga finanser medan vi för internationella konjunkturbedömningar lägger större vikt vid externa bedömningar från t ex OECD och andra.

Vi räknar alltså inte med någon stark återhämtning. Det framställs i den svenska debatten som att det skulle vara en kraftfull återhämtning som vi räknar med, men vi gör en konsensusbedömning av marknaden och vi räknar med vad som med svenska förhållanden måste betraktas som en mager återhämtning – mycket svagare än de återhämtningar vi normalt sett har upplevt i Sverige. Det gör vi helt enkelt av dessa skäl: Vi tror att världskonjunkturen är svag och det finns ett antal faktorer som dämpar konjunkturen även i Sverige.

När det gäller Johanna Möllerströms fråga om finanspolitiska metoder tycker jag att man som finansminister ska försöka ta sin utgångspunkt i en bred konsensussyn på hur ekonomisk politik fungerar. Det finns i dag en bedömning av att om man har en trovärdighet, en långsiktig uthållighet och tydliga ramverk kan finanspolitiken spela en viss roll. Man ska inte ha någon överdriven tilltro till den. Bedömningarna i de flesta modeller som finns på stora centralbanker och finansdepartement säger att man får ett genomslag på ungefär 0,5–1 eller kanske något över 1 procent. Om man stimulerar 1 procent höjer det alltså tillväxten med mellan 0,5 till 1 procent. Det är väldigt mycket mindre än vad Keynes sade, som en gång trodde på 3–6 i multiplikatorer, dvs att om man stimulerade med 1 procent skulle det ge 3 eller kanske 6 procents höjning av tillväxten.

Det vi har gjort som möjligtvis avviker från andra länder är att vi inte har

trott på *timely, targeted* och *temporary*, som blev visan 2008–09 från IMF och andra – och detta av ett mycket enkelt skäl: Det blir väldigt sällan *temporary*. Om vi tittar på de andra länderna i Europa ser vi att de nu ligger på en substantiellt högre utgiftsnivå än tidigare. Man lade mycket av stimulansåtgärderna så att man samlade ihop alla utgiftsförslag som fanns i kongressen och på andra ställen, drev igenom dem och höjde utgiftsnivån. Nu har man svårt att komma tillbaka till en utgiftsnivå som är hållbar. Sverige är numera land nummer nio bland dem som IMF jämför när det gäller utgiftsnivån som andel av BNP. Det är alltså många länder som har gått upp med mycket större offentlig sektor än vad vi har.

Vi har i stället valt att i rätt betydande utsträckning lägga det vi har bedömt att vi har möjligheter att göra på långsiktigt riktiga åtgärder. Det är åtgärder som jag anser är rätt i alla lägen. Det är alltid rätt att satsa på forskning och infrastruktur och att lätta på bolagsskatten. Jag tycker att det är ett mer rimligt sätt att förhålla sig till vad forskningen säger om effekten av ekonomisk politik. Effekten av stimulanser är förmodligen osäker. Den finns, men den är inte så betydande som vi en gång trodde. Då kanske man i stället ska försöka välja en inriktning som kan vara rimlig även i ett långsiktigt perspektiv.

Jag tror särskilt inte på att man kortsiktigt kan tidigarelägga spadfärdiga projekt. Låt mig bara ta detta som ett exempel. Jag har plågat mina tjänstemän igenom många varv på det här. Värdet av spadfärdiga infrastrukturprojekt uppgår sällan till mer än 3 miljarder kr, om vi ska tala om någorlunda spadfärdiga projekt. Det betyder att de nästan aldrig har större effekt på efterfrågan än en tiondels procent av BNP. Spadfärdiga projekt av någon större betydelse existerar i allt väsentligt bara i läroböcker. I verkligheten

kan man kanske pressa Trafikverket att göra två-tre miljarder extra ett år – men inte mycket mer än så. Och då har vi vid dessa tillfällen gett dem mer pengar än de har bett om.

Laura Hartman

Tack! Jag tror att vi måste avsluta debatten. Ni har säkert många fler frågor att ställa, men vi får ta dem i andra forum. Välkomna tillbaka till nästa möte den 23 oktober! Då talar vi eurokris. Tack för i dag!

REFERENSER

- Bassanini, A och R Duval (2006), "Employment Patterns in OECD Countries: Reassessing the Role of Policies and Institutions", OECD Social, Employment and Migration Working Papers 35, Paris.
- Carling, K, B Holmlund och A Vejsiu (2001), "Do Benefit Cuts Boost Job Findings? Swedish Evidence from the 1990s", *Economic Journal*, vol 111, s 766–790.
- EU (2011), "Labour Market Developments in Europe", *European Economy*, European Commission, Bryssel.
- Finansdepartementet (2011), "Hur ska utvecklingen av arbetsmarknadens funktionssätt bedömas?", Finansdepartementet, Stockholm.
- Fitoussi, J P, F Modigliani, B Morro, D Snow-er och R Solow (1998), "A Manifesto on Unemployment in the EU", *Banco National del Lavoro Quarterly Review*, vol 206, s 1–35.
- Forslund, A, N Gottfries och A Westermark (2008), "Prices, Productivity and Wage Bargaining in Open Economies", *Scandinavian Journal of Economics*, vol 110, s 169–195.
- Fredriksson, P och M Söderström (2008), "Do Unemployment Benefits Increase Unemployment? New Evidence on an Old Question", IFAU Working Paper 2008:15, Uppsala.
- Holmlund, B (2011), "Arbetsmarknadsanknytning och övergång till arbete", i *Arbetskraftsundersökningarna (AKU) 50 år: Fyra forskarperspektiv på arbetsmarknaden*, SCB, Stockholm.
- Krueger, A och B Meyer (2002), "Labor Supply Effects of Social Insurance", NBER Working Paper 9014.
- Lee, Y och R Gordon (2005), "Tax Structure and Economic Growth", *Journal of Public Economics*, vol 89, s 1027–1043.
- Nickell S, L Nunziata och W Ochel (2005), "Unemployment in the OECD since the 1960s. What Do We Know?", *Economic Journal*, volume 115, s 1–27.
- OECD (2008), "Tax and Economic Growth", OECD Working Paper 620, Paris
- OECD (2010), "Tax Policy Reform and Economic Growth", OECD Tax Policy Studies 20, Paris.
- OECD (2012), *Going for Growth*, OECD, Paris.
- Olofsson, J och E Wadensjö (2012), *Lärningsutbildning*, SNS Förlag, Stockholm.
- Regeringens proposition (2009/10:1), "Budgetpropositionen 2010", Finansdepartementet, Stockholm.
- Rskr 2011:79, "Utvärdering av reformen En modernare rättegång", Regeringskansliets rättsdatabaser, Stockholm.
- Røed, K, P Jensen och A Thoursie (2002), "Unemployment Duration, Incentives and Institutions – A Micro-Econometric Analysis Based on Scandinavian Countries", Memorandum 9/2002, Universitetet i Oslo.
- Wolter, S C och P Ryan (2011) "Apprenticeship", i Hanushek, E A, S J Machin och L Woessmann, *Handbook in Economics: Economics of Education*, vol 3, Elsevier, North-Holland.